

ÚJ KELET

FÜGGETLEN HETILAP - ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: DR. MARTON ERNŐ לייז

24 oldal ■ 12.00 sekel, Eiláton 10,50 sekel ■ 20578. szám ■ 2014. október 30. csütörtök ■ 5775. hesván 6.

Válasz a palesztin terrorra: Ezer új lakás Jeruzsálem új zsidó negyedében

Több mint ezer lakás építését helyezte kilátásba Binjámin Netanjáhu miniszterelnök Jeruzsálemben és közvetlen körzetében, az 1967-es úgynevezett "zöld vonalon" túl.

A tervezett lépés ellen már hétfői bejelentését követően súlyos bírálatát fejezte ki az Egyesült Államok külügyminisztériuma. A Palesztin Autonomia tiltakozott, Jordánia a Biztonsági Tanács elé kívánja vinni az ügyet, de a Kneszet ellenzéke is fölösleges és káros döntésről beszél.

Az előirányzat 600 új lakásról szól Ramat Slomo és 400-ról Hár Chomá izraeli lakónegyedekben. A

tervekben a Nyugati Part úthálózatának a korszerűsítése is szerepel, amelyet mind az ott élő zsidó lakosok ("telepesek"), mind a palesztin arabok használhatnak majd.

A jeruzsálemi önkormányzat lakástervezési bizottsága kedden vitatta meg 1531 új lakásegység végső engedélyezését, amelyeknek az építését már tavaly jóváhagyták, de politikai okokból ide-

iglenesen befagyasztották az adminisztrációs eljárásokat.

Netanjáhu a Jeruzsálemben mindinkább elharapódzó palesztin-arab terrorrevékenységre adott válasznak szánja a megújuló építkezéseket, de baloldali ellenzéke szerint a lépéssel a kormánykoalíció bizonytalankodó jobboldalát igyekszik még inkább maga és a kormányzó Likud párt mellé állítani.

Jair Lapid pénzügyminiszter aggodalmát fejezte ki, mely szerint a „zöld vonalon” túli lakásépítés és a Nyugati Parton eszközölt

befektetések tovább rontják Izrael amúgyis feszült kapcsolatait nyugati szövetségeseivel. Cipi Livni

igazságügyminiszter aszszony ugyancsak erős bírálatralattal illetve a bejelentett terveket. **Halmos L.**

EHETI LAPSZÁMUNKBÓL:

- * „Magyarország Izrael barátja” - Nagyköveti fogadás Október 23-a alkalmából (3. oldal)
- * Programokban gazdag évet zárt a cfáti múzeum (5. oldal)
- * Kreisler Gábor: Zsidó Szabadegyetem Debrecenben (6. oldal)
- * Kende György: Csődben a krisztusi szeretet és az egyházak (8. oldal)
- * Peer Gideon: Szőkesége (13. oldal)
- * Róna Éva: Tréfának indult (15. oldal)
- * Krasznai Éva: A jövő rákterápiája? (16. oldal)
- * Larry Pfeffer: Zsidó Wallenbergek (17. oldal)

G.A.L. - Marcovich ápolás, gondozás

Magyarul és románul beszélő metapeletek legnagyobb közvetítő irodája
Ápolónők Izraelből, Magyarországról és Erdélyből.

Tel.: 03/504-0052, 054/446-5010

ELHUNYT A SZERDAI GÁZOLÁSOS MERÉNYLET MÁSODIK ÁLDOZATA

Vasárnap a jeruzsálemi Hadassza kórházban belehalt fejsérülésébe a 22 éves Karen Mosquera, aki Ecuadorból jött Izraelbe zsidó vallási tanulmányokra, miután betérési szándéka volt. A fiatal lány a múlt szerda esti gázolásos terrorakció során sérült meg életveszélyesen. A hatóságok Izraelbe hozták a lány szüleit, akik az utolsó percig mellette voltak. Karen Mosquera volt a gázolásos merénylet második halálos áldozata. Szülei kívánságára Jeruzsálemben temették el.

Chájá Zissel három hónapos lánycsecsemő röviddel azt követően halt bele sérüléseibe, hogy Abed a-Rahman a-Saludi, húszéves palesztin arab gépkocsijával szándékosan a villamosmegállóban várakozó emberek közé hajtott. A merényletben kilencen sérültek meg.

A gyilkos terrorista temetése hétfőre virradó éjjel ment végbe, miután a hatóságok közbiztonsági okokból csak az éj-

jeli órákban engedélyezték annak megtartását, és az azon résztvevők számát húsz főnyire korlátozták.

A család bejelentette, hogy a korlátozásokat nem szándékozik betartani, mire a hatóságok megtagadták a holttest kiadását. Ez után a család elfogadta a feltételeket. A terrorista szüleinek háza előtt egész nap tüntetések folytak, és a közeledő rendőrségi járműveket kövekkel dobálták. A kő- és Molotov-koktél dobálások egész hétvégén folytatódtak Jeruzsálem arabok-lakta Suáfát, Iszauijja, Beit Hanina és Sziluán negyedeiben. A jeruzsálemi villamos szerelvényeit folytonosan kövekkel hajigálják. A fő útvonalakon közlekedő szerelvények kiürülnek, mielőtt a villamos elérné az arab negyedeket.

A város nagyobb részét kitevő nyugati, zsidók által lakott felében teljes nyugalom és biztonság van. **Halmos László**

**HIRDETÉS ÉS ELŐFIZETÉS
ÜGYBEN HÍVJA
GEORG EDRI
A 050/534-5041-ES TELEFONSZÁMON.**

MEGKÖVETTE A PALESZTINOKAT REUVEN RIVLIN ÁLLAMELNÖK

Reuven Rivlin izraeli államelnök az ország államfői közül elsőként vett részt egy palesztinok elleni vérengzés évfordulós megemlékezésén a Kafr Kaszem nevű izraeli arab faluban. „Bűnös mérsárlást követtek itt el, amely sötét és kirívó fejezete a köztünk, az itt élő zsidók és arabok közti kapcsolatoknak” - mondta a megemlékezésen az államfő, majd elhelyezte koszorúját a negyvenkilenc áldozatnak emelt emlékműnél.

Ötvennyolc évvel és egy nappal ezelőtt az izraeli határőrség katonái lelőtték az akkor kitört szuezi válság miatt kijárási tilalom alá helyezett arab falu negyvenkilenc lakóját, köztük nőket és gyermekeket, akik a frissen bevezetett tiltásról mit sem tudva munka után hazafelé tartottak. A később bíróság elé állított tizenhárom katona

közül nyolcat börtönbüntetésre ítélték.

Rivlin - választási ígéretét megtartva - annak ellenére jelent meg az évente megtartott gyászünnepség idei rendezvényén, hogy jobboldali szavazótáborának egy része bírálta lépését. „Szörnyű

bűntényt hajtottak végre, törvénytelen parancsot adtak ki. Szembe kell néznünk a történetekkel és kötelességünk tanulni és levonni a tanulságokat ebből a súlyos epizódból” - jelentette ki Rivlin a Ynet, a Jediót Ahronót című újság honlapjának beszámolója szerint.

„A zsidó nép fiaként és az állam elnökeként jöttem ide, hogy önök, az áldozatok és sebesültek családjai előtt álljak és önökkel együtt fájjon az emlékezés” - tette hozzá.

Az izraeli arab-zsidó kapcsolatokra utalva kijelentette: „nem vagyok naiv. Soha nem vállaltuk a felelősséget közös utunk kijelöléséért, inkább hagytuk, hogy a félelem, a gyűlölet, a tudatlanság és az ellenségesség irányítsa kapcsolatunk hajóját. De hiszek benne, hogy megalapozhatjuk a bizalmat és az együttműködést. Egyik félnek sincs más választása” - vélekedett az izraeli államelnök.

A kafr kaszemi vérengzések miatt Simon Peresz volt izraeli államfő már bocsánatot kért a faluban tett 2007-es látogatásán, de az évente szokásos megemlékezésen első alkalommal jelent meg a legmagasabb állami méltóság viselője. **MTI**

Egy törvény, amely megváltoztathatja Izrael arculatát * A betérés megkönnyítése: több százer olé reménysége – a hárédi tábor rémálma

Hétfőn este a Kneszet alkotmánybizottsága második és harmadik olvasatban elfogadta az úgynevezett „betéresi törvényt”, ami héberül „Hok hagijur” néven ismert és vitatott.

A törvényjavaslatot Elázár Stern, a kormánykoalícióban résztvevő Hátnúa párt tagja terjesztette be, amely liberalizálná, könnyebbé és egyszerűbbé tenné a zsidó vallásba történő betérést, azáltal, hogy kivenné a betérités monopóliumát a szigorú főrabbinátus hatásköréből, és a betérni szándékozó maga választhatna a városi rabbinátusok közül.

Ez azt jelenti, hogy a betérni szándékozó olé – a törvény a nem (teljesen) zsidó származású új és régebbi olék állampolgársági státuszán és társadalmi elfogadottságán segítene – lakhelyéhez közel lakó, esetleg nem ultraortodox összetételű rabbinátust választ, amely a gyakran idegölő és megalázó tortúrákat liberálisabban és gyorsabban elvégezhetné.

Tegyük hozzá: Izraelben valamennyi rabbinátus ortodox, tehát „vallásos”, nem konzervatív és nem reform, de a betérorokhoz való személyes, elvi hozzáállás igen különböző lehet az egyes városi rabbik és rabbinátusok között.

A törvény elfogadása mellett szavaztak a Jiszráél Bajtenu (Lieberman pártja), a baloldali Munkapárt és a centrista Jész Atid két-két

képviselője, és a törvény betérjesztője, Elázár Stern szavazott. Ellene egy Likud párti, egy chárédi (ultraortodox), egy Sasz (szefárd ortodox) és két Bájit Jehudi nemzeti-vallásos képviselő tette le voksát. A bizottság arab képviselői távol maradtak a szavazástól.

Binjamin Netanjáhu miniszterelnök az első olvasat megszavazása után a további olvasatok halasztását kérte, hogy változtatásokat javasoljon a törvény megszövegezésén, koalíciós partnerei azonban keresztülvitték a procedúra folytatását, a második és a harmadik olvasat elfogadtatását.

A bizottság ülése és a szavazás izgatott légkörben zajlott le, miután az ultravallásos pártok – és az ortodox zsidó közösség általában – erősen ellenzik a betérités liberalizálásának a pusztá gondolatát. Hangos szóváltásra is sor került, amikor Mose Gafni, az Egyesült Tóra-zsidóság (Jáhádut háTorá párt) a törvény mellett szavazók felé kiáltott: „Megbocsáthatatlan, amit ti csináltok!” – mire a feminista, munkapárti Méráv Micháeli képviselő (a néhai Kasztner Rezső unokája) így replikázott: „A zsidóság nem csak a vallásosoké, hanem a zsidó népé!”

Az ultravallásos képviselők szerint a Bájit Jehudi vezetője, Naftali Bennett a felelős, aki pártja koalíciós súlya révén vétőjoggal el-

hetett volna. „Ha ezt a törvényt, vagy ehhez hasonlót a Kneszet végül törvényerőre fogja emelni, könnyebb lesz a belépés a zsidóságba, mint bármilyen klubba” – hangoztatta kétélyeit Mose Gafni.

Elázár Stern, aki a nemzeti-vallásosokra jellemző horgolt kipát visel és tartalékos tábornok, a szavazás végén kijelentette: a nyertesek azok az új olék, akik a jövőben méltó módon térhetnek be a zsidó vallásba, és a mi gyerekeink, akik majd gond nélkül házasodhatnak velük, és a jövő nemzedéke Izraelben és a diaszpórában.

Izraelben felmérések szerint 300 ezer körüli azoknak a száma, akik semmilyen valláshoz nem tartoznak, miután felmenőik anyai ágon nem zsidók. Döntő többségük az egykori Szovjetunióból származik: már az országban születtek, katonai szolgálatot is teljesítettek, az ország és a nép részének tudják magukat, ám hivatalosan nem ismerik el zsidó voltukat.

Sokuk szerint a betérést szándékosan nehezítik, és vannak, akik kifejezetten megalázó hozzáállásról panaszkodnak. Több elesett katonát nem temettek a hősi halottak parcellájába, mert nem számítanak zsidónak.

Halmos László

„Magyarország Izrael barátja”

Nagyköveti fogadás az 1956-os forradalom 58. évfordulóján

A tel-avivi magyar nagykövet herzliai rezidenciáján megtartott fogadáson Izrael és Magyarország barátságát hangsúlyozták a felszólaló politikusok valamint azt, hogy az antiszemitizmus elleni harcot továbbra is folytatni kell Magyarországon.

A magyar keila számos tagja, több Izraelbe akkreditált külföldi diplomata és izraeli politikusok is részt vettek az 1956-os forradalom tiszteletére rendezett ünnepi eseményen. Dr. Nagy Andor nagykövet megnyitó beszédében hangsúlyozta a helyi magyar közösség híd szerepét, megemlékezett a diplomáciai kapcsolatok újrafelvetésének 25. évfordulójáról is. Jakab István, a magyar parlament alelnöke, aki először járt Izraelben, kiemelte a két nép barátságát és együttműködését. Hangsúlyozta a közös múltat, mint mondta a „magyar történelem során együtt küzdöttünk az 1848-49-es szabadság harcban, az első világháborúban. A zsidóság magyarnak érezte magát, és hazájának tekintette Magyarországot. 1956-ban is felláztak a zsarnokság, a kom-

Jakab István, a magyar Parlament alelnöke

munisták ellen” – tette hozzá Jakab István.

Az izraeli kormányt Jair Lapid pénzügyminiszter képviselte, de az eseményen Cah Hanegbi külügyminiszter helyettes is jelen volt. Jáir Lapid is hangsúlyozta a két nép barátságát, és felhívta a figyelmet a kapcsolatok bonyolultságára. Üdvözölte a magyar kormányt az 1956-os forradalom 58. évfordulóján

méltó megemlékezésére tett erőfeszítéseit, mindamelllett kiemelte, hogy az antiszemitizmus visszaszorításának ügyében van még tennivaló Magyarországon.

Jáir Lapid tavaly részt vett a Tom Lantos Intézet szervezésében, a magyar Parlamentben zajló „A zsidó élet és antiszemitizmus a mai Európában” című kétnapos nemzetközi konferencián, ahol azt mondta: egykor Magyarországon a zsidókkal szemben népiirtás indulhatott, amelyet sokan segítettek, mások pedig „csendben maradtak”. Az antiszemitizmus most újra megjelent, és ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni, annak ellenére sem, hogy sokak szerint már nem történhet meg az a tragédia, mint korábban, mert most más idők járnak.

Egy évvel később, herzliai ünnepi beszédében Lapid ismét hangsúlyozta, további munkára és közös fellépésre van szükség az antiszemitizmus visszaszorítására. „Nagy zsidó közösség van Magyarországon, és törődünk velük” – mondta az izraeli miniszter.

Erős-Hajdu Szilvia

VARSÓI KIÁLLÍTÁS AZ EZERÉVES LENYDEL ZSIDÓSÁGRÓL REUVEN RIVLIN ÁLLAMELNÖK A MEGNYITÓN

Kedden nyílt meg a Lengyel Zsidóság Történelmi Múzeumának állandó kiállítása Varsóban. A megnyitón Reuven Rivlin államelnök is részt vett. A multimédiás, interaktív tárlaton a lengyelországi zsidó közösség több mint ezeréves útját mutatják be.

Lengyelország története elképzelhetetlen az ott évszázadokon át élő zsidók és az ő hagyományaik nélkül - jelentette ki Reuven Rivlin államfő kedden Varsóban, a Lengyel Zsidók Történelmi Múzeumának (Polin) ünnepélyes megnyitóján elhangzott beszédében. Az izraeli elnök, aki kedd reggel kezdődött kétnapos lengyelországi látogatása keretében vett részt a Polin megnyitóján, beszédében saját lengyelországi őseiről is megemlékezett.

Hangsúlyozta, hogy a második világháború alatt a németek által megszállt országban létesített auschwitzi haláltábor „a zsidó történelem legszörnyűbb fejezete, de ez a történelem nem Varsóban kezdődik, és nem ér véget Auschwitzban”. Izrael létrehozása nem kárpótlás volt Auschwitzért, a zsidó állam azért jött létre, mert ehhez történelmi joga volt - emelte ki ezzel kapcsolatban az izraeli elnök, akinek ez az első hivatalos külföldi útja államfői minőségében.

Kijelentette: a Polin „nem a holokauszt, hanem az élet múzeuma”, mely felidéri a múltat, és reményt ad a jövőre. E remény hordozói voltak az 1943-as varsói gettófelkelés zsidó harcosai és a második világháború alatt zsidó életet mentő lengyelek ezrei is - mondta.

Az ezeréves lengyel-zsidó együttélés egymást kölcsönösen gazdagító értékeire Bronislaw Komorowski lengyel elnök is emlékeztetett meg-

nyitó beszédében. Mint mondta, Lengyelország 18. századi felosztásáig a sok nemzetiségű és felekezetű nemesi köztársaság évszázadokig az európai zsidók menedéke volt, a második világháború előtt még itt élt Európa legnagyobb zsidó közössége. Utalt a múzeum elnevezésére (Polin), mely jiddis nyelven Lengyelországot jelöli, héber jelentése pedig: „itt megpihenhetsz”.

Az eseményen Ewa Kopacz miniszterelnök és a külföldi zsidó szervezetek vezető képviselői is részt vettek. A második világháború alatt a németek által létesített, majd földig rombolt varsói gettó szívében épített múzeum több mint 4 ezer négyzetméteres kiállítási területen mutatja be a lengyelországi zsidó közösség több mint ezeréves útját attól kezdve, hogy a 10. században Lengyelországba érkeztek. Emellett megismerkedhetnek a látogatók 16-18. századi nemesi köztársaság virágkorával, az újkori társadalmi és eszmei rétegződéssel. Utána a két világháború közötti korszakot mutatják be, amelyet a történészek gyakran a lengyelországi zsidóság második aranykorszakának minősítenek.

A holokausztnak szánt szakasz a zsidó lakosság szemével szemlélteti a németek által Lengyelország területén létesített gettók mindennapi életét, az elnyomást, a zsidók bűntudásának viszontagságait, a deportálásokat, a náci haláltáborokat. A legdrasztikusabb jeleneteket sem mellőző képanyagot a tárlat visszafogottan mutatja be.

A tárlat figyelmet szentel a háború utáni emigrációnak, felidéri a kommunista rendszernek a zsidó kultúra további feledtetésére irányuló tendenciáit, és bemutatja a lengyel zsidóság 1989 utáni feléledését is.

A múzeum leglátványosabb és legértékesebb része egy 17. századi, a II. világháború alatt a németek által felégetett zsinagóga rekonstruált teteje és boltozata. A harminctonnás szerkezetet mintegy 400 önkéntes újjátotta fel korabeli módszerek és szerszámok használatával.

A kiállításnak magyar vonatkozásai is vannak: a középkornak szánt termet például Jichak ben Mose egyik vallási művéből, az Or Zaruából származó idézet felnagyított másolata díszíti, mely a Hágárnak nevezett földön található Budát és Esztergomot, valamint a tájban fellelhető meleg forrásokat említi.

A múzeum épületét 2009 és 2012 között emelték. A több nemzetközi fórumon is díjazott építészeti terveket a Lahdelma & Mahlamäki finn építészmuhely készítette, amelynek munkáját 36 országból érkezett 280 pályázat közül nemzetközi verseny keretében választották ki. A múzeum Lengyelország első olyan intézménye, amelynél az állami finanszírozást magánforrásokkal egészítették ki. Az állami rész 18 millió zlotyt (mintegy 4,3 millió eurót) tesz ki, emellett a varsói Zsidóságtörténelmi Intézet által létrehozott nonprofit társaság adományokból 140 millió zlotyt (mintegy 33,6 millió eurót) gyűjtött össze.

breuerpress

A SZOVJET ÁLLAM ÉS IZRAEL ELFELEJTETT SZÖVETSÉGE

A szuezi válság a Szezi-csatorna államosítása miatt kitört nemzetközi konfliktus és Egyiptom ellen folytatott közös izraeli-brit-francia háború 1956. október 29. és november 7. között volt. E háborút 2. arab-izraeli háborúként is emlegetik. A Szovjetunió Egyiptom mellett, és az invázió megszüntetésére voksolt, tehát Izraellel ellentétes oldalon állt, pedig a szovjet-izraeli kapcsolat kezdetben kitűnő volt. Erről számol be a francia Le Monde című lapban megjelent cikk, melyet Hrabák András fordított magyarra.

1948 májusában a Szovjetunió elismerte a három nappal korábban létrejött Izrael Államot. Ezt a gesztust, amelyet a cionista mozgalom nagy győzelmének tartottak, többéves erőfeszítések készítettek elő. Az első kapcsolatfelvételre még Londonban, 1941 elején került sor. Miközben a Szovjetunió még a náci Németország szövetségeseinek számított, Chájim Weizmann, a Cionista Világszövetség elnöke, találkozott Ivan Majszkij szovjet nagykövettel. Palesztina jövőjéről is beszélgettek. Weizmann egy zsidó állam létrejöttéért küzdött. David Ben Gurion, a palesztinai zsidó közösség, a Jisuv vezetője és Izrael későbbi miniszterelnöke, néhány héttel később további találkozókra vett részt. A kommunista mozgalom és a cionista terv történelmi szembenállása ellenére az új állam nem keresztezte a szovjet érdekeket; de 1946-ig Moszkva csak óvatos támogatást nyújtott.

A fordulat 1947 májusában következett be. Az Egyesült Királyság, amely 1922-ben, még a Népszövetségtől kapta meg Palesztina mandátumát, elhatározta, hogy az ügyet az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) elé viszi. A még tapasztalatlan szervezetet bízták meg azzal, hogy hozzon felelős döntést e terület jövőjéről. Andrej Gromiko, a fiatal szovjet külügyminiszter-helyettes, bejelentette, hogy a Szovjetunió támogatná Palesztina felosztását két államra, egy zsidóra és egy arabra, ha a kétnemzetiségű megoldást nem sikerülne megvalósítani.

Ettől kezdve 1949-ig Izrael politikai, katonai és demográfiai támogatást kapott Sztálin Szovjetuniójától. És ez akkor is tény, ha a szovjet vezér elnyomó kampányt indított a zsidók ellen, ami nagyrészt a pártállam csúcsain vívott hatalmi harcnak volt tulajdonítható.

A diplomáciai színtéren a Szovjetunió központi szerepet játszott abban a tervben, amellyel az ENSZ 1947. november 29-én felosztotta Palesztinát. És a sajátján kívül ehhez biztosította szövetségesei szavazatait is, kivéve – amire azóta sincs magyarázat – Jugoszláviáét. Egyúttal ellátta Izraelt a két, számára fontos forrással: emberrel és fegyverrel.

A demográfiai harc elengedhetetlen volt a cionista vezetők terveinek sikeréhez. 1946-ban a zsidó népesség hatszázezer embert számlált

Palesztinában, ami a teljes népesség egyharmada volt. Bármi áron módosítani kellett az erőviszonyokat a saját javukra. A Szovjetunió ehhez meghatározó módon járult hozzá.

Először is engedte a kivándorlást Palesztina felé. 1946 folyamán hagyta, hogy több mint százötvenezer lengyel zsidó menjen át Németország amerikai és brit megszállási zónájába, ahol csatlakoztak a már táborokban elhelyezett emberekhez. A gyakran náci táborokból szabadult foglyoknak, vagy más okokból a háború végére lakás és család nélkül maradt embereknek nem nagyon volt más választásuk, csak Palesztina. Moszkva szándékosan is súlyosbította a problémát, hogy nehéz helyzetbe hozza az Egyesült Királyságot. London ugyanis nemcsak a cionista mozgalom, de az Egyesült Államok nyomása alá is került. Az

Chájim Weizmann és David Ben Gurion

amerikaiak nem akarták saját földjükre befogadni ezeket a menekülteket, ugyanakkor tartottak attól, hogy a közvélemény rosszul fogadná, ha a Palesztina felé tartó illegális bevándorlók hajóit a brit erők minden további nélkül visszafordítják.

1948 előtt a Szovjetunió közvetve vagy közvetlenül is támogatta a zsidó ügynökség által szervezett, kelet-európai országokból, főleg Romániából és Bulgáriából induló illegális bevándorlást. Az 1946 és 1948 között Palesztinába érkezett zsidók kétharmada ebből a két országból érkezett.

1948. május 15-e, és Izrael függetlenségi nyilatkozata után a bevándorlás ügye még inkább létkérdéssé vált. Ettől kezdve újonckat kellett adni a fiatal hadseregnek. Másrészt szólva a migráció támogatása egyértelműen Izrael háborús erőfeszítéseit támogatta. Márpedig 1948 és 1951 között több mint háromszázezer kelet-európai zsidó csatlakozott Izraelhez, ami ebben a periódusban a teljes bevándorlók számának felét tette ki.

Moszkva a demográfiai csata más frontján is támogatta a zsidó államot: népessége homogenizálásával, ami több mint hétszázezer palesztinai arab távozásához, s főleg elűzésé-

hez vezetett. A Szovjetunió minden felelősség alól felmentette Izraelt, és szembeszállt Londonnal. 1948-ban Moszkva az ENSZ Közgyűlésnek a palesztin menekültekkel kapcsolatos 194. Határozata – amely meg akarta teremteni a palesztinok visszatérésének lehetőségét – ellen szavazott.

Katonai területen a Szovjetunió már Izrael létrehozása előtt is segítette a cionista ügyet. 1947 májusától a fegyvervásárlás prioritássá vált Ben Gurion számára. Szovjet nyomásra Csehszlovákia vált a fő szállítótá. 1948 és 1951 között Prága könnyű- és nehézfegyvereket is szállított, köztük tankokat és harci repülőgépeket, és garantálta a kiképzést is. 1968-ban Ben Gurion úgy értékelte, hogy ezek a fegyverek „védték meg az országot”: „Ezek jelentették a legnagyobb segítséget (...) Erősen kétlem, hogy ezek nélkül képesek lettünk volna túlélni az első hónapot.”[2]

Ebben az első időszakban, 1941–1951-ig, Izrael tehát minden területen olyan támogatást kapott a Szovjetuniótól, amely meghaladta reményeit, anélkül, hogy ezzel elválták volna a nyugati támogatástól, elsősorban az Egyesült Államokétól. Később azonban több epizód is az ellentétek kiélezéséhez vezetett, egészen a diplomáciai kapcsolatok 1953. februári megszakításáig. Először teljesen leállították a zsidók kivándorlását Kelet-Európából, ahol antiszemita kampány tombolt. Ezután következett a prágai per 1952 novemberében. Sztálin és Tito marsall Jugoszláviájának 1948-as szakítása után Kelet-Európa „népi demokráciáiban” kiterjedt tisztogatások zajlottak le. Csehszlovákiában „cionista imperialista” összeesküvés vádjával letartóztatták Rudolf Slánskýt, a kommunista párt főtitkárát. A perben a tizennégy vádlott közül tizenegyen zsidók voltak, és kifejezetten így is emlegették őket.

Ehhez társultak a „fehérköpenyes” ügyek. 1953. január 13-án a Pravda nyilatkozatot közölt, amely szerint nagyrészt zsidó „szabotőr orvosok” egy nemzetközi zsidó szervezet utasítására meg akarták gyilkolni a szovjet vezetőket. Több embert letartóztattak. Köztük volt Polina Jemcsujina, Sztálin jobbkezének, Vjacseszlav Molotovnak a felesége; Ivan Majszkij korábbi diplomata, aki kulcsszerepet játszott a cionista mozgalommal tartott kapcsolatokban; sőt Maria Weizmann, Chájim Weizmann izraeli elnök nővére is.

Sztálin 1953. március 5-i halála véget vetett a két ország közötti harc eskalációjának, és a szovjet zsidók elleni kampánynak. Júliusban helyreállították a diplomáciai kapcsolatokat. Jobb korszak kezdődött. Az 1947–1949 közötti aranykor azonban már nem tért vissza, és az 1967. júniusi háború, amelyben Moszkva Egyiptomot és szövetségeseit támogatta, a diplomáciai kapcsolatok újabb megszakításához vezetett. E kapcsolatok nem is álltak helyre, csak 1991-ben, néhány héttel a Szovjetunió felbomlása előtt.

PROGRAMOKBAN GAZDAG ÉVET ZÁRT A CFÁTI MÚZEUM

2014-ben a Magyar Nyelvterületéről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma tevékenysége a magyar zsidóság holokausztjának 70. éve jegyében zajlott. Az év folyamán két jelentős módon emlékeztek meg az 1944-es eseményekről: konferenciák és emlékesemények rendezésével, részben más múzeumok és megörökítő szervek bevonásával; valamint vándorkiállítás tervezésével és felállításával, mely a világ több pontjára fog eljutni.

A szervezés, a tartalomtervezés és a hirdetés már 2013 végén megkezdődött, de az események többsége 2014 tavaszán zajlott, különös tekintettel március 19.-re, Magyarország megszállásának napjára, és az április végére eső izraeli holokauszt napra. A múzeum a magyar zsidóság tragédiájának 70. évfordulóján összefogott szinte minden izraeli holokauszt-kutató szervvel, a méltó megemlékezés érdekében. A Maszua Intézetben (Tel Jichak kibucban) nemzetközi konferencia zajlott „Magyarország zsidósága: történelem és emlékezés” címmel. A jeruzsálemi Jad Vasem Intézmény a Hitachdut Olej Hungaria (HOH)-val közös szervezésben megható emlékeseményt tartott a túlélők és az ifjabb generációk számára. Szintén a Jad Vasemben tartott előadást és mutatta be új könyvét dr. Robert Rozett, a munkaszolgálat témájában. Később a kárpátaljai zsidóság megemlékezésére is ugyanott került sor. A Tel avivi Egyetem Magyarország német megszállásáról, és a földalatti cionista szervezetek életmentő tevékenységéről szóló konferenciát látott vendégül. A Bét Haedut Múzeumban (Nir Galim kibucban) az Üvegházban folyt mentőakcióról avattak új kiállítást.

A Gettóharcosok Múzeuma, valamint a Jad Mordechai kibuc holokauszt napot záró központi eseményein Magyarországról származó túlélőket tiszteltek meg emlékműcsesek gyűjtésével. Ez utóbbi rendezvényen dr. Nagy Andor nagykövet úr is részt vett. Chava és Josef Lustig, a Múzeum alapítói, akik immár huszonöt éve végzik önkéntesen a vezetői munkát, a hat emlékműcses gyűjtői között voltak. A megható, nagyszabású eseményen, melyet idén a magyar zsidóság emlékének szenteltek, részt vett a Magyarországról elszármazott második generáció két legismertebb izraeli képviselője is: Beni Ganz tábornok vezérkari főnök, és Jair Lapid pénzügyminiszter. Több ezer néző szemlélte a mély benyomást keltő szabadtéri emlékünnepeket

és további ezrek követték a tévé és az Internet közvetítésével a Lustig házaspár és a többi mécses-gyűjtő túlélő élettörténetét.

A haifai Eibszitz Holokauszt Intézet is tanulmányestet szervezett. A Hitachdut Olej Hungaria (HOH) és a magyar nagykövetség július elején szervezett megható, együttes megemlékezést és találkozót Jeruzsálemben. A Gettóharcos Múzeummal közös szervezésben felidéztek a magyar zsidóság optimistább arcát és hatását is, az „Egy szem mosolyog” című összejevetelen.

A Múzeum barátainak hagyományos Herzl-napi találkozóját 2014. október 7-én tartották meg Cfaton, a Múzeum és a szomszédos Jigal Alon kultúrház épületében. Idei témája természetesen a magyar zsidóság holokausztjának 70. évfordulója és a különböző generációk képviselőinek megemlékezése volt.

A Tel-Avivi Egyetemen található Bét Hatfucot Múzeum 2014. december 18.-ra tervezi „Hágár országa – pillantás Magyarország zsidóságára” című találkozóját.

„ÉLŐ TÖREDÉKEK”

Az év során jelentős, nagyméretű vállalkozásba fogott a Múzeum. A 70. évforduló alkalmából vándorkiállítás felállítását kezdeményezték, mely a magyar zsidóság történetét szándékozik világszerte bemutatni, amint az a Múzeum tevékenységében tükröződik. Az „Élő töredékek” címet viselő kiállítás rendkívüli alapötleten alapul. Felkérték a Magyarországról Izraelbe elszármazott zsidóság tizenhét képviselőjét, hogy válasszanak ki egy-egy múzeumi darabot vagy tárgyat, szemléltessék általa a magyar zsidósághoz fűződő kapcsolatukat és azt, hogy miképp fejezi ki a tárgy ennek a származásnak a különleges voltát. A vándorkiállítás először

Magyarországon kerül bemutatásra, majd az Egyesült Államokban és esetleg további állomáshelyeken is, míg végül visszatér Izraelbe.

AZ EMLÉKEK ŐRZŐI

Az utóbbi időben kapott anyagok között kitűnik dr. Garai András Júda z”l hagyatéka, aki pszichiáteri munkája mellett évtizedeken át gyűjtött Holokauszt témájú anyagot. Kanyargós életútját „Az ördög vigyorg a lángokból” című könyvében beszélte el. A Múlt és Jövő c. folyóirat emlékcikkében (2014/1.) Kiss Iván felidézi dr. Garai szavait: „Amit leírtunk a csodáról, hogy túléltek a lágert, ami dokumentációs anyagot összegyűjtöttünk ezekről az évekről, halálunk után talicskára teszük, és a szemétre kerül”. A Múzeum munkatársai, tisztelettel megcáfolják mondását, és megőrzik gyűjteményét a következő nemzedékek számára.

Idén kapta meg a Múzeum Dán Ofry, lapunk volt főszerkesztője hagyatékának egy részét is.

Prof. Jehuda Don, a Bar-Ilan egyetem közgazdasági tanszékének volt vezetője, Múzeumunknak ajándékozta a magyar zsidóság történetére és gazdasági életére vonatkozó szakkönyveit és tanulmánygyűjteményét.

HIDAT KÉPEZNI

2014 elején testvérvárosi megállapodást kötött Erzsébetváros (Budapest VII. kerülete) és Cfat városa. A megható aláírási ünnepségen Vattamány Zsolt és Ilan Sochat polgármesterek kifejezték reményüket, hogy a két gazdag múltú, és magyar-zsidó szempontból fontos város között, melyeket a Múzeum jelképesen összeköt, széleskörű együttműködés fog kialakulni. De a szimbolizmuson túl, Roni Lustig, a Múzeum igazgatója sokat fáradozik

a gyakorlati kapcsolatok fejlesztésén is, mely máris eredményeket mutat a turisztikai és a kulturális tevékenységek terén. A nyár folyamán egy klezmer koncert keretében itt lépett fel az Erzsébetvárosból érkező Klezmerész Zenekar.

Dr. Nagy Andor, Magyarország új izraeli nagykövete kinevezése óta komoly érdeklődést bizonyít a Múzeum iránt, és élénken részt vesz a Múzeum és más, a magyar zsidóság örökségével foglalkozó izraeli intézmények tevékenységében.

A Múzeum vendégül látott idén két országos szakmai találkozót: a Múzeumok Egyesülete (az ICOM izraeli részlege) és a Levéltársok Egyesülete is megismerkedett munkájukkal és eredményeinkkel.

Ora Achimeir nemrég megjelent érdekes családféregényének (Kala, azaz „Menyasszony”) cselekménye jórészt az író nő családi gyökereinek kutatásával foglalkozik, és váratlan fordulatot kap a szerző látogatásával a Múzeumban. A könyv nyomában számos csoport érkezett a Múzeumba, egy részük magának az író nőnek a vezetésével, hogy az olvasók megismerkedhessenek a „helyszínnel.”

A múlt évi Herzl-napi rendezvény során Izidor Sperger z”l családja megajándékozta a Múzeumot a „Szól a kakas már” elnevezésű festménnyel, melyet ötven évvel ezelőtt festett a néhai holokauszt-túlélő. A mű a nagykállói rabbi dalából ismert kakast ábrázolja, mely az évek során a magyar zsidó folklór egyik jelképévé vált, ezúttal Cfat hegyei láthatóak a háttérben.

Az idén különös anyagi erőfeszítést követelnek a 70. év alkalmából kezdeményezett tevékenységek és rendezvények. Szerencsére a Múzeum barátai, és különböző bel- és külföldi szervek már hozzájárultak a vállalkozáshoz. Mindezzel együtt a Múzeum ismételen kéri barátai és támogatói jelentős segítségét a tevékenység folytatásához.

A MAGYAR NYELVTERÜLETRŐL SZÁRMAZÓ ZSIDÓSÁG EMLÉKMÚZEUMA

Nyitvatartás: vasárnaptól csütörtökig 9:00–14:00, pénteken 9:00–13:00. Csoportok látogatását kéri előre egyeztetni.

Címük: Cfat, Kikár Háácmaut

(A Bét Jigal Alon kultúrházzal szemben, a Szárájá épületének udvarában)

Postacímük:

P.O.B. 1168, Safed 1311101, Israel

Tel.: +972-4-69258810

fax: +972-4-6923880

Internet: www.hjm.org.il

E-mail: museum@hjm.org.il

Roni Lustig igazgató

XVI. Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Verseny

VERSSSEL ÁLLÍTANI EMLÉKET

A Debreceni Zsidó Hitközség, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Országos Szövetsége, a Magyar Zsidó Örökség Közalapítvány és Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2014. október 19-20.-án a Hitközség kultúrtermében megrendezte a XVI. Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyt. Az ajánlott művek kijelölésekor figyelembe vették a szervezők, hogy az idei év a holokauszt 70. évfordulójának emlékéve, illetve azt is, hogy Radnóti Miklós halálának 70. évfordulója közel esik a verseny időpontjához.

A rendezvényen felekezeti megkülönböztetés nélkül részt vehetett minden magyarországi és határon túli magyar nyelvű vers- és prózamondó. A verseny célja: emléket állítani Dr. Kardos Albertnek (1861-1945), akinek élete és munkássága tanárként, irodalmárként, nyelvészként Debrecenhez kötődik. A vetélkedő névadója a legelismertebb Csokonai-kutató volt. 1921-ben, az első vidéki zsidó gimnázium Kardos Albert vezetésével jött létre. A rendezők a versenyt négy kategóriában – gyermek, ifjúsági, felnőtt és szépkorúak körében hirdették meg. Minden kategóriában kötelező volt a Hitközség szervező bizottsága által megadott versek vagy prózák közül kettő, valamint két sza-

Keszler Ábel, a budapesti Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium tanulója, aki az ifjúsági kategória különdíjasa volt. A zsűri tagjai: Nógrádi Gergely kántor, író, Dr. Feuermann László középiskolai tanár, a zsűri elnöke, Muzsnay Árpád az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület alelnöke.

badon választott vers vagy próza. Természetesen ezek elsősorban zsidó szerzők művei voltak.

A népszerű 16. rendezvényen harmincegyen mérettek meg magukat. Legtöbben, tizenketten, az ifjúsági kategóriában léptek a színpadra. A magyarországi résztvevők mellett Románia számos helységéből (Szatmárnémetiből hatan), és Szlovákiából érkeztek versenyzők. Debrecen, illetve a környékbeli iskolák is szép számban képviseltették magukat a szereplők között. Az „előadóművészek” többsége visszatérő, már várt szereplő volt, családtagként üdvözölték egymást.

A zsűri díszelnöki posztját a népszerű író, Nógrádi Gábor töltötte be. A korábbi évek magas szintű irodalom művelő „törzsgárda” zsűrije kiegészült Nógrádi Gergely író, főkántor személyével is.

Külön örömeinkre szolgált, hogy a budapesti dr. Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium hét versenyzővel képviselte az intézményt.

A szellemi táplálék mellett a hitközségi kóser konyha gondoskodott az ellátásról. Október 19-én este, a vacsora után pihentetőként hangulatos író-olvasó találkozóban volt részünk. Heller Zsolt Nógrádi Gergelyt faggatta népszerű

könyveinek háttéréről.

A gálaműsoron a versenyzők kicsit már felszabadultabban szerepeltek. Előkerült a gitár és a zongora, „segédeszközként”. Egy szépkorú versenyző az I. Világháború kitörésének 100. évfordulójára emlékezett előadásában. A gála után számos díj, különdíj és emléklap került átadásra. A díjazottakat itt nem soroljuk fel, a versenyzők és a nézők egyaránt nyertesek voltak. A taps-erőssége nem ismert határokat.

A hitközségi alelnök Dr. Feuermann László, mint a zsűri elnöke, szakmai szempontból értékelte az idén is magas színvonalú versenyt. Köszönetet mondott a versenyzőknek és felkészítő tanáraiknak. „Jövőre Veletek ugyanitt”, ezzel búcsúzott a résztvevőktől.

A zsűrinek, mint minden megmérettetésen, egy rangsort kellett felállítania. Nem volt könnyű ezt megtennie.

Kreislerné Dr. Grósz Zsuzsanna, a gyermekkategória résztvevőit maga mellé hívta a színpadra: ők még végigjárhatják az előttük álló, kor szerinti kategóriákat, a jövő zálogát képviselve.

Horovitz Tamás hitközségi elnök zárszavával fejeződött be a Dr. Kardos Albertnek emléket állító nemes szellemű rendezvény.

Kreisler Gábor / Debrecen

ZSIDÓ SZABADEGYETEM DEBRECENBEN

Második évét kezdte meg 2014. október 26-án a Debreceni Zsidó Hitközség székházában a Zsidó Szabadegyetem. Az idei év a sokarcú zsidóság bemutatását tekinti fő céljának a havi rendszerességgel tartandó előadás sorozatban. Az előadók ismert egyetemi tanárok, elsősorban az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem (ORZSE) oktatói közül kerülnek ki. Az 5775-ös zsinagógai év első előadásának napja közösségi nap volt, címe: Kettő az egyben (Two in one), de lehetett volna három az egyben is. Miért is? Valójában 3 rendezvényt élvezhetett a népes közönség.

Kreisler Gábor programszervező köszöntötte a hallgatóságot, és ismertette a nap programját:

1. Dr. Szécsi József vallásfilozófus, címzetes egyetemi docens, a Keresztény – Zsidó Társaság főtítkára a zsidó-keresztény-izlám vallásközi párbeszéd néhány szempontjáról beszélt.

2. Rózsa Margit: Hazahív című kiállításának megnyitója. A kiállítást Heller Zsolt nyitotta meg.

3. Spánn Gábor újságíró, az ORZSE oktatója, az MTV és a Magyar Rádió egykori munkatársa: A zsidó humor a magyar irodalomban címmel tartott előadást.

Dr. Szécsi József kevésbé ismert dokumentumokkal mutatta be a vallások kapcsolódását. Fontos egymás vallásainak tiszteletben tartása és elismerése. Fontos a tolerancia és vallásközi párbeszéd, mely nélkül a világbéke elképzelhetetlen. A holokauszt megtörténte, és az iszlám előre törése után figyelemre méltó a vallások kapcsolata. Az iszlám vallásba is bepillantást kaptak a hallgatók.

Ezután ebédre hívta meg a résztvevőket a hitközség a kóser konyhájába.

Ebéd után Rózsa Margit tanárnővel beszélgetett Heller Zsolt. Hallhattuk verseit, láthattuk a tiszacsegei tanyavilágot bemutató képeit, melyekből a békesség és a szeretet sugárzott. Megható volt a nagyszülőktől hallott, a holokausztra való emlékezés az odamaradt, vissza nem tért zsidóságra.

Mindezen szomorú ismertetés után felüdü-

lést jelentett Spánn Gábornak, az ORZSE oktatójának, a Ludas Matyi egykori főszerkesztőjének, az MTV és a Magyar Rádió egykori munkatársának előadása, melynek magját a zsidó származású írók, színpadi szerzők jelentették, akik a világ számára maradandót alkottak. Humoros formában érdekes anekdotákat is hallhattunk életükből. Az előadó délután nagy sikert aratott, a hallgatóság kérte a mielőbbi folytatást.

A legközelebbi Zsidó Szabadegyetemi találkozóra november 20-án, rendhagyó módon csütörtökön kerül sor. A szabadegyetemi hallgatóság egy tudományos konferenciába kapcsolódhat be a Hitközségen, melynek témája a zsidóság élete lesz az I. és II. világháború között.

Úgy érezzük, hogy az ismeretterjesztés ezen formája - mely az ország több pontján is sikeres kezdeményezés - hozzájárul a zsidóság széleskörű megismeréséhez és elismeréséhez.

Kreisler Gábor / Debrecen

Ausztria és Magyarország között, kórust szervezve

2014. október 24-i a Halljad Izrael! c. adásban Breuer Péter szerkesztőriporter Abraham Breuerrel, a Dohány utcai kórus vezetőjével készített interjút. A műsorban elhangzott beszélgetés szerkesztett változatát olvashatják.

- Ismét Magyarországon találkozhatunk Önnel...

- Nemrégiben ért véget a Zsidó Nyári Fesztivál, ahol a kántorkoncerten léptem fel. Ekkor újból megerősödött bennem, hogy érdemes folytatni azt a munkát, amit Ausztriában és Magyarországon is folytattam, elsősorban zsidó gyerekekkel. Ennek alapja az a gyermekkórus, ami a Dohány utcai zsinagógában jött létre.

- Ez milyen kórus?

- Eredetileg egy vegyes kórus, a fiúk a zsinagógában, az istentiszteleten énekelnek. A kórus a zsinagóga keretei mellett működik, de egy bizonyos oktatási rendszer szerint, amelyik az Európai Zenei Jesiva nevet viseli. Itt nagyon szeretnénk a gyerekeket a vallási hagyományok ápolására készíteni, hiszen azzal is bizto-

sítjuk a felnövekvő nemzedéket, ha már korán zsidó nevelésben részesül.

- Ez milyen típusú nevelés?

- Elsősorban zenei nevelésre gondolok, ennek keretében az imák, a Siddur gyakorlása.

- Milyen korú fiatalok jelentkezhetnek ide?

- 6-tól 18 éves korig jelentkezhetnek, az oktatás már megindult, idáig már 14 növendékünk van, ők már a kórusban énekelnek, dolgozunk velük. Az oktatást a zsinagóga Talmud-Tóra ter-

mében, a Wesselényi utca 7. szám alatt tartjuk. Ha majd több növendékünk lesz, átmegyünk a Wesselényi utcai iskolába.

- Kik segítenek ebben a munkában?

- Nagy köszönetet kell mondanom dr. Frölich Róbert főrabbinak, Nádel Tamásnak, a Dohány utcai templomkörzetnek, de nagy segítséget kapunk az ortodoxiától is.

- Mi készítené egy zsidó zeneértő embert, hogy az osztrák fővárosból Magyarországra jöjjön, és oktatással foglalkozzon?

- Éreztem egyfajta hiányt, éreztem, hogy készíteni kell a gyerekeket, hogy legyen kórus is. Ha jól tudom, Klein Ervin kísérletezett ezzel, sajnos, ez az utánpótlás hiánya miatt abbamaradt, azóta senki sem foglalkozott ezzel. Ezt szeretném csinálni.

- Akkor most áttelepül Magyarországra?

- Igen, bár azért még a hét három napján Ausztriában vagyok, a hét többi napját a szombatokkal itt töltöm. Így mondhatom, hogy aki eljön a Dohány utcai zsinagógába, az már a fiúkórus hangjait hallhatja.

KÖNYVES BESZÉLGETÉS BÜCHLER ANDRÁSSAL

- Több kötetről is faggatom, bemutatná őket?

- A napokban jelent meg egy kötet, Mindhalálíg náci címmel, a Libri gondozásában. Ebben a kötetben a szerzők lerántják a leplet, hogy hogyan, miként kerülhetett el a felelősségre vonást Aribert Heim, a mauthauseni koncentrációs tábor egyik orvosa. Heim egészséges embereken végzett brutális műtéteket. A háború után először Baden-Badenbe, majd Kairóba menekült. Két újságíró azonban úgy döntött, hogy nem adják fel a harcot, szövetségre léptek Simon Wiesenthallal, beutazták a fél világot, hogy felkutassák a náci háborús bűnöst, kiderítsék sorsát, s még halála után is keresték. Hihetetlenül izgalmas könyvet írtak erről, melyben bemutatják, miként is élt Aribert Heim egy kairói munkáskerületben, miként tért át az iszlám hitre és miként vált az egyiptomi fővárosban köztisztviselőből emberré, eltitkolva brutális múltját.

- Mi lett a sorsa Heimnek?

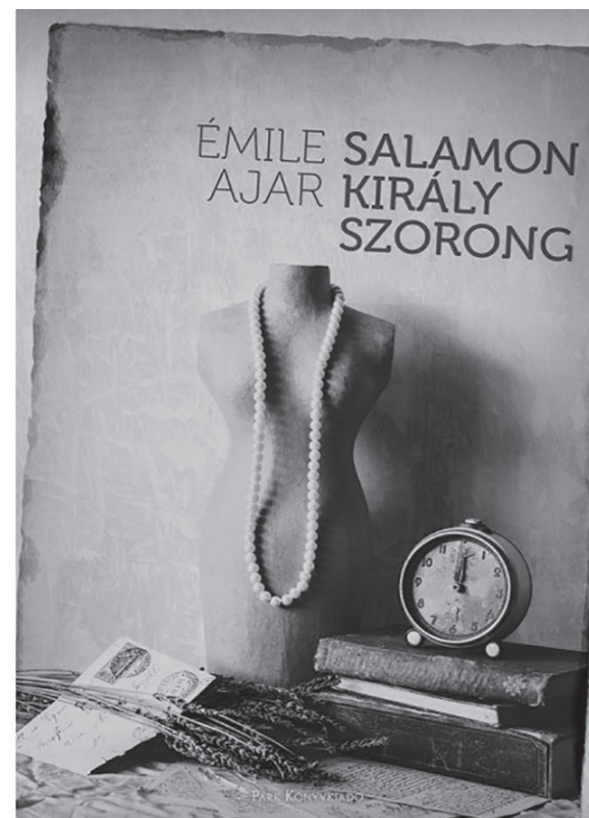
- Meghalt, a nélkül, hogy felelősségre vonták volna. A könyv nagyon izgalmas történet arról, hogyan kutatták fel, hogyan váltott nevet, országot, vallást. Heim meghalt, anélkül, hogy megtalálták volna. Az a szörnyűségesen izgalmas ebben, hogy az írók megmutatják, miként tudott elmenekülni Heim az ötvenes évektől kezdve, egészen a haláláig.

- A másik könyv szerzője Romain Gary.

- Émile Ajar nevét mindenki ismeri, de Romain Garyt kevesen, pedig ugyanarról az emberről van szó. Gary litván származású francia zsidó író volt, gyerekkorát Moszkvában, Vlnában, Varsóban töltötte. 1928-ban Nizzába költözött, eredetileg jogot végzett, aztán repülőtiszt lett a világháborúban, majd regényeket kezdett írni. Ő azon ritka francia szerzők egyike, akik kétszer is megkapták a Goncourt-díjat. Most jelent meg a Park Kiadónál a Salamon király szorong c. könyve. Ebben egy csodálatos, mesés, érzelmes történetet mesél el az olvasónak. Salamon király rokonlélekre talál Jeanban, a taxisofőrben, és elkezdett küzdelmet kezd folytatni a természet törvényei ellen. Minden állatért, minden emberért, mindenkiért, aki bajban van, hihetetlenül aggódik, megpróbál mindenkit a gondozásába venni. A Salamon király szorong lírai könyv arról, amit zsidó szorongásnak, törődésnek gondolunk.

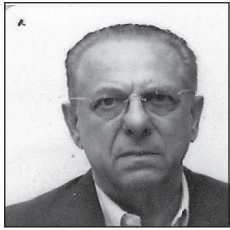
- A harmadik kötet még megjelenés előtt áll...

- Így van, Németh Miklós, egykori miniszterelnök Oplátka Andrással együtt írt egy memoárkötetet. Ez azért fontos, mert idén lesz

huszonöt éve annak, hogy a szovjet zsidók Budapesten át elindultak Izraelbe, amiben Németh Miklósnak hatalmas szerepe volt. Egyébként erről, meg a könyvről is beszél majd a volt miniszterelnök a Bálint Házban október 29-én, egy mini-konferencia keretében. Megemlékezik arról, hogy a magyar állam, a magyar állampolgárok, magánemberek, az akkori MALÉV és sokan mások kiálltak a nehéz sorsra jutott szovjet zsidók mellett.

Az interjú a 2014. október 24-i Halljad Izrael! adásában elhangzott beszélgetés szerkesztett változata.

DR. KENDE GYÖRGY: Csódben a krisztusi szeretet és az egyházak

Jézus néhány mondása, „szeresd felebarátod, mint tenmagad”, mely állítólag a kereszténység alappillére, sajnos hiányzik az egyházak szótárából, viszont egy másik mondás, „aki téged kővel dob, dobd vissza kenyérral” egyre jobban előtérbe kerül. A felebaráti szeretetet az egyházak gyakran hangoztatják, de nem alkalmazzák. Nem alkalmazták a szeretetet a Holokauszt alatt, mikor egyházak vezetői tétlenül vették tudomásul a mészárlásokat. Tisztelet azoknak az egyházi személyeknek, akik a központi némasággal és bénasággal ellentétben, az üldözöttek segítségére voltak, de a többség néma volt és „vétkesek közt cinkos, aki néma”. Megemlíteném még, ha kellemetlen is, hogy a második világháború befejezése után az addig passzív egyház igen aktívvá vált: több tízezer háborús bűnös gyilkosnak segített tengerentúrra menekülni. Ilyen „jó cselekedetet” krisztusi szeretettel magyarázni, enyhén szólva, nem illő. Az említett egyházi inaktivitást azal magyarázni, hogy a holokauszt áldozatai mindössze zsidók voltak, akik már kétezer éve nincsenek az egyházak „kegyeiben”, téves, hisz mintegy félmillió katolikus cigány, amellet katolikus lengyelek százezrei is áldozatul estek, nem is beszélve arról, hogy az áldozatok száma összesen ötvenmillió volt. Az egyház néma maradt, mikor 1967-1970 között a keresztény Biafra felszívódott Nigériában, miközben néhány millió ibo keresztényt lemészároltak, vagy halálra éhezettek. Akkor is, amikor a muszlimok keresztény templomok százait porig égetik.

A keresztény egyházak némán hallgatnak most is, mikor szisztematikusan kipucolják a keresztény kisebbséget a muszlim államokból, nemcsak a Közel-Keleten, de mindenhol. Az egyházak nemcsak némák, de meg is magyarázzák a muszlimok bizonyítványát. Erre céloztam, mikor Jézus második, „aki téged kővel dob, dobd vissza kenyérral” mondását idéztem. Nem merik szavukat felemelni hitestvéreik védelmében! Ami az egyházak tradicionális antiszemitizmusát illeti, az abban is megnyilvánul, hogy az Izrael-palesztin konfliktusban az egyházak egyoldalúan az arab oldalt támogatják, annak ellenére, hogy Izrael az egyetlen hely a Közel-Keleten, ahol a keresztények és egyéb kisebbségek békében és biztonságban élik életüket és gyakorolják vallásukat. A körzeti keresztény és muszlim vallású eminenciák gyakran találkoznak egymással, és megbeszélnek (mert mindenben egyeznek, vitára semmi szükség) az izraeli elnyomás aspektusait, melyben a szegény, elnyomott palesztinok részesednek. A keresztényekről szó sem esik, mintha minden, mindenhol a legnagyobb rendben volna.

A jelenlegi ISIS konfliktus áldozatai az Irakban és Szíriában élő kurdok (30 millió, legtöbbjük szunnita, mint az ISIS), a kurd yazidok (egymillió, ezek egyistenhívők, de se nem muszlimok, se nem keresztények), a harcok

területén élő siiták (egymillió), keresztények és más kisebbségek, melyek szisztematikusan kiirtás, vagy erőszakos áttérítés áldozatai. A keresztény egyházak zavartalanul folytatják tradicionális passzivitásukat. Irak keresztény lakossága eltűnőben van. 1987-ben 1.4 millió keresztény volt Irakban, a lakosság 8%-a, 2003-ban 1.5 millió, mely azonban a lakosság csupán 5%-a, és 2013-ban mindössze 450 000, mely állandóan csökkenő tendenciát mutat, jelenleg negyedmillió.

Augusztus közepén leesett a tantusz, és a Vatikán felbátorodott. Váratlan fordulattal felszólította a muszlim vezéreket, hogy félreérthetetlenül ítélik el a keresztények, yazidok és más kisebbségek üldözését Irakban, másrészt „milyen fokon lehet hinni a néhány éve folyó, vallások közötti dialógusban”, és fenyegetni is merészt, hogy a jelenlegi ügy a keresztény-muszlim viszonyokban eddig nem látott krízishez vezethet. A legutóbbi krízis 2006-ban volt Benedek pápa idejében, mikor is németországi beszédében az iszlámot kritizálta. A felszólítást a Vatikán Legfőbb Papi Tanácsa nevében Jean Louis Tauran kardinális tette közzé. Tauran arról emlékeztet, hogy Rowan Williams canterbury érseket „naivnak és megtévesztőnek” bélyegezte, miután az kijelentette, hogy „bizonyos szempontokból a saría-törvények Angliában elkerülhetetlenek”. Tauran részletekbe is belement: „az ISIS kimondhatatlan bűnököt követett és követ el azért, hogy embereket mészárol le, egyes-egyedül vallási hozzátartozásuk okával. A lefejezések, keresztre feszítések és a holttestek kiakasztása nyilvános helyeken visszataszító. A kényszer iszlamizálódás, vallási adó fizetése (jizya), tízezrek (asszonyok, gyerekek, öregek, betegek) kényszer-kitelepítése, asszonyok és lányok elrablása hadizsákmányként, barbár cselekedetek”. Ez egyszer világosan és félreérthetetlenül beszélt a katolikus vallás egyik vezetője, de vajon hogyan remélhető megfelelő válasz, ha a központi szervek nyilatkozatai nem nyernek masszív támogatást. Maga Ferenc pápa finoman csak annyit mondott, hogy az iraki hírek hihetetlenek, és nagyfokú aggodalommal töltik el, s hogy egy méltánytalan agresszor meg-

fékezése törvényes. Ám ugyanakkor kihangsúlyozta, hogy bombázásokat és hadműveleteket nem támogat. A pápa Őszentsége súlyosan téved, ha abban a hitben ringatja magát, hogy az imák bármit is segítenek, és alig hihető, hogy az ISIS megijed ilyen nyilatkozatoktól.

Kinek Krisztus, annak minden szentek, tartja a közmondás. Ha a pápa határozatlankodik hitsorsosai és más ártatlanok életének megvédésében és annak eszközeiben, hasonlóképpen viselkednek az egyház kisebb vezetői. Ezt az ISIS megérti, és nincs oka változtatni eddigi ámokfutásán, sőt nem is találhat okot arra, hogy változtasson azon. A Fehér Házat jó néhány prominens katolikus, protestáns és zsidó vallási vezető felszólította, hogy indítson masszív katonai akciót az ISIS ellen. Robert P. George kiemelkedő katolikus vezető kijelentette, hogy szárazföldi csapatok küldését is támogatja, ha ez szükséges. Ugyanakkor a vezetők másik csoportja álszentül okoskodik és polemizál. Ezek az álszentek bizonyára hisznek abban, hogy „Jézus uralkodásának alapja az igazság, szeretet, béke és igazságosság, olyan kvalitások, melyekre a mi tökéletlen emberi kormányaink képtelenek” (Jesaiás 11:1-9) és (Tess.2: 8-10), de elfelejtik, hogy az ISIS nem hisz Jézusban, és legyilkolja híveit. A papok, teológusok és egyéb vallásosok csoportja, ötvenhárom személy, akiknek nevét közölni már maga is inzultus, nyílt levélben fordult Obama elnökhöz, hogy állítsa le a bombázásokat, és kizárólagosan békés eszközökkel oldja meg a konfliktust. „Legyen az bármily nehéz és nagy feladat, mi hiszünk, hogy a krízis megoldásának útja hosszútávú befektetés, a kormányzat támogatása, diplomácia, és nem erőszakos ellenállás, hosszantartó fejlesztés, békés és békéltető folyamatok”. Annyit mindenesetre érdemes megjegyezni, hogy pontosan ez az, amit Amerika és szövetségesei csináltak Irakban, és ami az ISIS ámokfutó, gyilkos fellépését eredményezte. Hány tízezer további ártatlan keresztény, zsidó és muszlim áldozatra van még szükség ahhoz, hogy az említett magaserkölcsű vallási eminenciák felébredjenek? Hatmillióra? Ami a befektetéseket illeti, ki az, akinek azokat eszközölnie kell? Amerikának és szövetségeseinek, vagy pedig az ISIS-szel vallási közösséget alkotó olajállamoknak, melyek határtalan összegeket fektetnek európai futballcsapatokba? Amerika és szövetségesei 2003 után 36 milliárd US \$t fektettek Irak újraépítésébe, melynek egyedüli „eredménye” az ISIS Kalifátus problémája, bizonyára nem nevezhető pozitívnak.

A fentebb említett békeszentek bizonyára nem hallottak Andrew White nevű lelkészről, vagy ha hallottak is, nem értették meg azt, amit mondott. Andrew White kanonok Angliában született 50 évvel ezelőtt, nős, két gyermek atyja. Eleinte orvosnak készült, és mint sebész és aneszteziológus dolgozott, majd papi pályára lépett. A jeruzsálemi Héber Egyetem tanu-

lója is volt (1998), úgy a judaizmust, mint az iszlámot tanulmányozta. A Coventry katedrális papja volt, és a közel-keleti Megbékélés Központ direktorjaként működött. 1997-ben, 33 éves korában progresszív idegsorvadást (sclerosis multiplex) diagnosztizáltak nála, mely betegség gátolja a mozgás- és beszélőképességet, valamint a látást. Említett betegségét kísérleti kezeléssel próbálták gyógyítani saját, kezdeti fázisban lévő multipotenciális sejtek átültetése révén, és White véleménye szerint sikerrel. A kezelést egy bagdadi klinikán végzik.

White 1998 óta szolgál Irakban, kezdetben Szaddam Husszein alatt. A bagdadi anglikán egyház vezetője, a Szent György templom és az iraki anglikán egyház vezető plébánosa. Mellesleg, az említett templom az egyetlen anglikán templom Irakban. Szent feladatának látja a közvetítést a számos keleti konfliktusban, feladatai egyike a kapcsolattartás a szunnita és siita muszlimok között. A jelek szerint átható sikerről nincs szó. Ez sem nevezhető könnyű feladatnak, mint gyakorlatilag Irakban semmi sem, ezért érthető, hogy nem kevesebb, mint harmincöt állandó testőr próbálja megvédeni az életét. Helyzete fonákságára jellemző, hogy egy alkalommal megkérdezte az egyik testőrt, mit tenne egy támadás esetén? A testőr nyomban rávágta: megszöknék. Amikor White visszakérdezte, akkor miért vagy itt? A fizetésért, jött a nyílt válasz. Ezen epizóddal akartam jellemezni azokat a biztonsági (helyesebben bizonytalansági) körülményeket, melyek Irakban uralkodnak, és White biztonságát érintik. Mindenesetre családja Angliában él.

White közvetítő volt Jaweed al-Ghusein kiszabadítása ügyében. Az említett a sikeres és becsületes palesztinok egyike, aki kezdetben Arafat barátja és szoros munkatársa, az Oslo-egyezmény egyik aláírója volt. Mint a palesztin nemzeti alap vezetője (PNF) nem egyezett bele, hogy palesztin közpénzeket és befektetéseket privát számlákon, többek között Arafat számláján kezeljenek, követelte a törvény uralmát, felelősségvállalást, nyilvánosságot, és helytelenítette (Arafat nézetével ellentétben) hogy Irak bekebelezze Kuwaitot. Hiába mondott le, Arafat nem fogadta el lemondását. Végül is Arafat parancsára kétszer is „ellopták”, egyszer Egyiptomból, másszor Abu-Dhabi-ból, és Gázában tartották fogságban, 16 hónapig. Arafat, aki kerek egymilliárdot sikkasztott, sikkasztással vádolta, de úgy a palesztin, mint az UAE (Emirátus) bírósága felmentette.

Másik közvetítési kísérlete az angol Ken Bigley mérnök és két amerikai társa ügyében sikertelen volt, mindhármat meggyilkolták. Általánosságban az ilyen emberrablási ügyekben a siker lehetősége 25%. Egyik nem hivatásos papját is elrabolták, de negyvenezer dollár ellenében szabadon engedték. White-ot, aki biztonsági mellényt viselt, többször is fegyverrel fenyegették, megtámadták, brutálisan megverték, letartóztatták, sőt fatwát (vallási gyilkolási parancs) adtak ki ellene, emiatt 2007-ben néhány hónapot Angliában élt, menedékben. Egyháza személyzetét gyakorta elrabolták és megölték, egy év alatt tizenegy személyt gyilkoltak meg. Ha ilyen egy keresztény lelkész és embereinek biztonsága Irakban, miféle biztonsága lehet egy átlagos kereszténynek?

Izraelre úgy tekint, mint második otthonára. Humorosan megjegyzi, hogy Bagdadba is azért került, mert közel van Izraelhez. Szukotkor White Izraelben tartózkodott, és részt vett a Nemzetközi Keresztény Követek (ICE, izraeliek és keresztények legnagyobb nemzetközi szervezete) október 10-14. kongresszusán. A kongresszus keresztény vezetője Jürgen Bühler, valamint Ron Lauder, a zsidó Világkongresszus részéről, leveleket küldtek a nyugati világ vezetőinek, melyekben felkérték őket, hogy indítsanak haladéktalan akciót az iszlám országaiban történő keresztényüldözés ellen.

Ami jelenleg Irakban történik, jogos aggodalommal tölti el White-ot, és semmi kétség nem lehet szavaiban és aggodalmában. Szavai autentikusak, és kevesek ismerik nála jobban az ott folyó szerencsétlenséget. Nézete szerint tízezrek legyilkolása, mely borzalommal töltötte el a TV nézőket, sajnálatosan kevesebb hatást gyakorolt, mint az ISIS propagandisz-

tikus célokból terjesztett filmfelvétele néhány ártatlan nyugati újságíró brutális lefejezéséről. White sírva jegyezte meg, hogy azon ártatlan gyerekek lefejezéséről, akik megtagadták valásuk elhagyását, mondván, hogy követik atyáik, Ábrahám, Izsák és Jákob hitét, egy szó sem jelent meg a médiában. White felteszi a kérdést, vajon tett-e valamit a világ a holokauszt alatt? White nem állítja, hogy ami Irakban történik, az összehasonlítható a holokauszttal, de a méretei aggasztóak. White szarkasztikusan megjegyzte, hogy az iraki keresztények az egyetlen támogatást Izraeltől és a zsidóktól kapták.

White videó-felvételeken is megjelent, és kérte az ártatlanok megmentését és megsegítését. Sírva mondotta. „Én nem hagylak el titeket, ti sem hagytok el engem. De ha én ezt mondanám, hogy ne hagyjatok el, az annyi, mintha azt mondanám: legyetek készen meghalni hitetekért”.

HÁBORÚS BŰNÖSÖK NYOMÁBAN

Az első világháború befejezése után Erdély egy jelentős részét Romániához csatolták. A különböző etnikumok és vallások közt hamar kialakult a baj. Főleg a zsidókat érintette ez érzékenyen. Aki tehetett, igyekezett vagy a tengerentúlra menni, vagy áttelepült más országba. Így tett Benjamin Ferenc apja is. Amikor Benjamin megszületett és tíz hónapos lett, felkerekedtek és meg sem álltak New Yorkig. Azon belül pedig Manhattan egyik legproblémásabb negyedéig. Az általános iskolát nem éppen a legjobb eredménnyel végezte. A City College of New Yorkban érettségizett. Sikertelen megkapnia egy Sheldon ösztöndíjat, amelynek révén a Harvard jogi karán folytathatott jogi tanulmányokat. Minden a legnagyobb rendben ment volna, ha Ferenc szűkös zsebpénze kiegészítése végett nem kezd bele hamis sorsjegyek terjesztésébe. A harmadik szemeszter közepén járt, amikor belebukott a dologba, és kis híja volt, hogy nem tették ki a szűrét az egyetemről. 1943-ban lett kész ügyvéd. Amikor Amerika is belépett a háborúba, önként jelentkezett. Egy dél-karolinai kiképzőtáborba került. Ahogyan később megírta, pilótának túl alacsony volt, felderítőnek meg azért nem osztották be, mert nem született amerikai volt. A főtörzsrőrmester azzal biztatta a legénységet, hogy ebből az alakulatból csak koporsóban lehet visszakérülni, majd Ferenc orra előtt széttepte a tiszt iskolára és áthelyezésére szóló parancsot. Mint egyszerű közlegényt küldte át Európába, de nem a harcoló alakulatokhoz került, hanem az ellátáshoz. Amikor a szövetségesek elhatározták, hogy a náci háborús bűnösöket bíróság elé állítják a háború végén, új feladattal bízták meg. Adatokat kellett gyűjtenie az elkövetett gaztettekről. Ebben volt már némi gyakorlata az egyetemi évek után. Eljutott a hírhedt megsemmisítő táborokba, és saját szemével győződhetett meg a nácik büntetteiről. Ám ahhoz, hogy ide eljuthasson, szüksége volt egy kis csalásra. Saját magának legépelte egy áthelyezési parancsot, melyben azt írta, hogy Patton tábornok parancsára tegyék számára lehetővé az ottani adatgyűjtést. Hogy mégis hiteles legyen az áthelyezési parancs, egy főtörzsrőrmesterrel, aki egyébként Patton megbízottja volt, gyorsan

aláíratta. Mint aztán később egyik könyvében írta, a főtörzs nagy valószínűséggel színjőzán, volt amikor aláírta a levelet. Még egy TITKOS pecsétet is tett a borítékra, hogy eléggé meggyőző legyen. Buchenwaldban egy rab átadta neki azt a listát, élete kockáztatása árán amit készített, és rejtett el. Ebben benne volt az összes SS-katona névsora, rangja és beosztása. Ferenc később nagy hasznát vette ennek, amikor a névsor alapján hozzáfogott felkutatásukhoz. Amikor egy-egy olyan faluba jutott el, ahol amerikai katonákat öltek meg, nem volt szívbeteg, és német mintára falhoz állította a lakosságot. Azt mondta nekik, hogy aki hazudik, azt a helyszínen agyonlövi. Nem tette meg, de a megfélemlítés hatott, és információkat tudott kicsikarni belőlük. Mikor megkapta az „Einsatzgruppéről” szóló titkos anyagot, számológépen számolta ki az áldozatok számát. Az Einsatzgruppénak körülbelül három ezer tagja volt. Feladatuk a zsidók, a cigányok és más politikai foglyok megsemmisítése volt. Belőlük választották ki azt a huszonnégy fővádlatot, akiket Nürnbergben bíróság elé állítottak. Hogy miért pont huszonnégyet? Talán senki sem fogja elhinni, de ennyi hely volt a vádlottak padján. Nagy többségük halálos ítéletet kapott. Egyikük megúsza a kötelet, mert öngyilkos lett. Ferenc még hosszú ideig Németországban maradt, itt született meg mind a négy gyereke. Olyan pereken dolgozott, melyekben az ellopott és eltulajdonított zsidó vagyonok visszaszerzése volt a cél. 1957-ben visszatér az Államokba. Magánpraxisba kezd, de a vietnámi háború borzalmait látva, ismét a közzsférába megy. Részt vesz egy nemzetközi bíróság létrehozásában, amiből később megalakul a Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC), melynek feladata a népiirtások és az emberiség elleni bűncselekmények felderítése, és a bűnösök jogi úton való elítélése. A holokauszttal kapcsolatban ezt nyilatkozta: „Nekem senki sem mondhatja azt, hogy ez nem történt meg. Saját szememmel láttam a gázkamrákat és a krematóriumokat. Minden dokumentálva van. Több mint húsz náci bűnöst hallgattam ki személyesen, egyikük sem tagadta a tényeket. Csupán mindegyik kibúvókat keresett.”

Avi ben Giora

SCHNAPP LEA

„Az őszinteség és a tudományos objektivitás szellemében”

A múlt heti Új Keletben olvastam Bonta Miklós cikkét, amely eredetileg a budapesti Népszavában látott napvilágot. A magyar Holocaust 70. évfordulójának égisze alatti számos magyarországi rendezvényen többször hangsúlyozták a németek bűneit az 1944-es szörnyű események elkövetésében. Sőt, többnyire csak a németek felelősségéről esett szó.

Az elhíresült Gábrriel arkangyalos emlékművet a jogos és sorozatos ellenkezések dacára is felállították Budapesten, noha hivatalos „felavatását” az éj leple alatt végezték el. Ez az emlékmű is azt szeretné tudatosítani az emberekben, hogy az 1944. évi, zsidóság elleni magyarországi intézkedésekért, amelyek több százezer magyar állampolgár halálához, helyesebben meggyilkolásához vezettek, egyedül a náci Németországot terheli a felelősség.

Többször elhangzott már, és nem kívánok ismétlésekbe bocsátkozni, hogy napjainkban tudatos történelemhamisítás folyik, amelynek egyetlen célja a szerezcsenmosdatás, illetve annak a tévhitnek elfogadtatása, hogy a zsidók deportálásában az akkori magyar hatóságok, a belügyminisztérium, a csendőrség és a rendőrség nem vett részt, az kizárólag a nácik műve volt.

A történelmi igazság tükrében az is nyilvánvaló – és nem csupán ebben az esztendőben –, hogy szükségessé válik a magyarság szembenézése az akkori bűnökkel, mert őszinteség nélkül nem lehet elsiklani a történelemtudomány konkrét és megtörtént adatai, eseményei fölött.

Az őszinteség hiánya pedig újabb és újabb hamisításokat fog eredményezni, így pedig nem lehet erkölcsileg egészséges új nemzedékeket nevelni.

Idézek az Új Keletben megjelent cikkből:

„Nemzetközi kegyeleti és tudományos konferencián emlékeztek meg a magyar zsidóság deportálásának 70. évfordulóján a (budapesti) Wesley János Lelkészképző Főiskolán (WJLF). A háromnapos találkozón az 1941. augusztusi kamenyec-podolszkiji tömegmészárlástól az 1944-es deportálásokig tekintették át a Soá magyarországi történetét, kitérve az események utótörténeteire, értelmezéseire is.

Az ukrainai Kamenyec-Podolszkij környékén 1941. augusztus 27-én és 28-án mintegy 15-16 ezer Magyarországról kitoloncolt zsidót gyilkoltak meg a német alakulatok. Iványi Gábor, a WJLF rektora köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a kamenyec-podolszkiji mészárlásnak, a Soá feledésbe merült fejezetének meg kell kapnia a méltó helyet a megemlékezéseken. Emlékeztetett, Magyarország 1941-ben még nem állt német megszállás alatt, az intézkedést így nem egy külső hatalom kényszerítette rá az országra. 'Önvizsgálat és bűnbánat nélkül nem lehet erkölcsi megújulás Magyarországon' – tette hozzá.

A WJLF és az amerikai Nazareth College által rendezett konferencia az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem védnöki patronálásával valósult meg. Schöner Alfréd főrabbi, az egyetem rektora köszöntőjében úgy fogalmazott: szukot ünnepén

'a fizikai és lelki vándorlást idézzük fel, amelyen időnként megállunk és emlékezünk'. Ez a konferencia is állomás ezen az úton a 'közös tanulás, megbékélés, őszinteség és tudományos objektivitás szellemében' – mondta”.

Kamenyec-Podolszkij számomra is nagyon fájó emlék. Három évvel a deportálás előtt, szülővárosomban, Kiskunfélegyházán történt – így én is egyike lehetek a tanútevőknek. És egyike azoknak is, akik nem hagyják, hogy ez a tömeggyilkosság a feledésbe merüljön.

A gyermekkori emlékkockák sajátos módon kerültek a felszínre.

Brooklynban történt egy szombat délután. Férjem imára indult a templomba a Park hotelből, ahol megszálltunk. Megbeszéltük, hogy ima után a templom előtt várom. Délelőtt már voltam ott, s így természetesnek véltem, hogy könnyen odatalálok.

Nem így történt. A házszámra emlékeztem, csak éppen összetévesztettem az Avenuet a Streettel. Eltévedtem. Minél messzebb mentem, annál kevésbé tudtam tájékozódni, végül már csak egy helyben topogtam. A nap már lemenőben volt. Szemből három gyanúsabb alak közeledett, így gyorsan befordultam egy mellékutcaiba. Szívem már a torkomban dobogott, elfogott a pánik. Férjem vár a templom előtt, de merre van a templom? A leglogikusabb teendő: vissza a szállodába. Ám hol a szálloda?

Mint valami mentő-expedíció, úgy bukkant fel négy ember, két asszony és két férfi. És lám, még magyarul is tudtak, amire igazán nem számítottam, hiszen a Borough Parkban voltunk.

- Merre van a Park Hotel? – kérdeztem már lényegesen megnyugodva.

Segítőkésznek vettek körül. Nem vitás, ezek zsidók, gondoltam. Elindultunk – végre a helyes irányba –, és közben ismerkedtünk. Izraeli voltam nem volt meglepetés, így érdeklődtek, hogy hová való vagyok, illetve voltam Magyarországon. Miközben kinyögtem a Kiskunfélegyházát, arra gondoltam, hogy férjem már bizonyára kerestet a rendőrséggel, és hogy vendéglátóink, az újpesti származású Gestetner család hiába vár ránk a sábat délutáni „salesüdeszre”.

- Ó, Félegyháza! – kiáltott fel az egyik asszony – oda nősült a kisöcsém! Könnyes lett a szeme. Ő akkor már Amerikában élt, és 1940 óta nem halott az öccséről. Pollacsek Baruch volt a neve.

A név hallatára én is sírva fakadtam, de nem volt szívem elmesélni az idős asszonynak Pollacsek Baruch tragikus sorsát, végzetét.

A Pollák pék szépséges lánya, Cilike, a harmincas években férjhez ment egy fiatal bócherhez. Ez volt Baruch, egy kedves fiú, pajesszel és szakállal, ahogy elő van írva. Pollák bácsi Kárpátjáról hozatta le a lányának, mert a fiú Talmud-tudós hírében állt és az is volt. Félegyházán nyitottak a fiatalok egy kis szatócs üzletet, amivel megkeresték a mindennapit. Baruch még az apósa pékségében is segített. A boltban mindig nyitva volt a szent könyv, ha nem jött kuncsaft, Baruch tanult.

Három vagy négy éve lakhattak a városunkban.

Cilikének már három pici gyermeke volt, amikor 1941-ben édesanyám leküldött az üzletükbe Frank kávéért és margarinért. Kis kosarammal átvágtam a csorda-járáson. Arra közelebb volt, csak éppen dobogott a szívem, mert arra gondoltam, mi lenne, ha az istállóból kiszabadulna a bika, és felöklelne. Ugyanis gyakran hallottam ilyen rémmeséket a szolgálólányunktól.

Még egy árkot kellett átugranom, és már ott is voltam. A pengőt szoroson tartotta a markomban, hadd bonyolítsam le gyorsan édesanyám megbízatását. De az üzlet előtt idegen emberek csoportja bámészkodott.

- Viszik a galíciai zsidót – mondta valaki.

- Nem magyar az – így az egyik paraszt.

Egy szekéren Baruch, Cilike, meg a kisgyerekek, magyar csendőrökkel körülvéve. Cilike hangtalanul integetett az édesapjának (anyja már régen meghalt). Az apa kiábált:

- Kérem, nekünk mindannyiunknak van állampolgárságunk!

Nem segített semmi. A szekér eltűnt, Pollák bácsi összeroskadt...

Én pedig hazamentem Frank kávé és margarin nélkül. Ám lelkemben örök nyomot hagyott a látvány...

Szegény Pollák bácsi! Szaladt a csendőrségre az állampolgársági bizonyítványával, hogy vizsgálhassa őket. Hiszen ő Kiskunfélegyházán született, meg az apja is. Ugyanúgy a lánya és az unokái.

A kakastollas csendőrtiszt vállat vont.

Péntek este apám szomorú arccal jött haza a templomból. Valami idegen nevet, egy lengyel határ menti városka nevét mondta az anyámnak. Akkor nem tudtam megjegyezni, hiszen kislány voltam még, később is nehezen. Baruchék ott ásták meg a saját sírjukat. Kamenyec-Podolszkijban.

Attól kezdve nem félttem többé a nagy szarvú bikáktól, csak a kakastollas csendőröktől. Akik három évvel később bennünket is elvittek.

Ilyen a sors. Ott, a brooklyni utcasarkon kegyelettel emlékeztem az elhurcolt és mártírhalált halt Pollacsek Baruchra, feleségére és a három ártatlan kisgyerekre. Emlékük legyen áldott!

Az előjáróban említett konferencián „nem a Holocaust hetvenedik, hanem hetvenharmadik évfordulójára emlékeztünk” – állította George Eisen történész, az amerikai Rochesterben működő Nazareth College rektorhelyettese. Szerinte a Kamenyec-Podolszkijban 1941-ben elpusztított zsidók és hozzátartozóik megölése volt a nácik vezérelte népirtás első tragikus eseménye, és egyben a második világháború faji alapon történt tömeggyilkosságai közül is az első! Az akkori Bárdossy-kormány felelőssége az eseményekben szerinte egyértelmű.

„Idegenrendészeti eljárás” volt – mondják egyes mai magyar történészek. Az általam is ismert öttagú Pollacsek család legalább négy tagja magyar állampolgár volt. Ez az én tanúvallomásom abban az ügyben, amit ma nagyon igyekeznék eltussolni, elfelejteni. Hol volt még akkor a „német megszállás”?

MÓZES TERÉZ:

BUKOVINA FESTETT KOLOSTORTEMPLOMAI

Bukovina a „bükkfák földje”. A Máramaros-havasok dél-keleti lejtőinek lenyűgöző szépségű vidéke. Az erődfalaktól övezett kolostortemplomok komplexumainak építésze, a templomok külső falfreskóinak változatos tematikája, élénk színezete, a táj sajátos arculata, ahol a harangozás helyett használt TOGA-ütögetés különös hangulatot ébreszt, messzi földön ismertté tette a régiót.

Egy szűk területen, Suceava megyében, egymástól 25-30 kilométeres távolságban, hét településen (Arbore, Humor, Molodovița, Pătrăuț, Probota, Suceava, Voroneț), olyan műemlékek találhatók, melyek elnyerték az UNESCO, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos, Kulturális Szervezetének védeltségét. De a fenti helységek mellett még számos településen, mint Sucevița, Dragomirna, Putna, Zamca, Bogdana, Slatina, Rusca szintén utolérhetőek idegenforgalmi attrakciók.

Bukovina történelmi régió, mely a mai Románia, és Ukrajna határán fekszik. Önállósággal soha nem bírt, időnként valamilyen államalakulat része volt. Hol a moldovai fejedelemséghez, hol a lengyel királysághoz, hol az osztrák birodalomhoz, hol meg Oroszországhoz tartozott. 1764-ben, Mária Terézia uralkodása idején, az erőszakos sorozások, a Mádéfalvi veszedelem (siculicidum) hatására, több ezer székely menekült ide. A második világháború után, a párizsi békeszerződések értelmében, Bukovina északi részét Csernyovici Terület néven Ukrajnához, míg a déli részét Suceava megyeként Romániához csatolták.

A moldovai fejedelemségek a tatárjárás és a mongol hatalom megszűntével, a XIV. században jöttek létre. E kultúrára északról a nyugati, délről a bizánci bolgár, keletről a kijevi fejedelemségek politikai és egyházi befolyása érvényesült. A fejedelemségek kialakulásának első évtizedeiben, amikor még erőteljes volt a Máramaroshoz kötődés, a nyugati hatás érezteti hatását. Ezzel magyarázható, hogy a Radauți-ban emelt első kőtemplom még háromhajós volt. A katolikus befolyás, amint azt az 1359-ben, Siretben alapított püspökség is jelzi, megerősödött, amikor az ország lengyel fennhatóság alá került. A nyugati hatás a későbbi évtizedekben is megmutatkozik a már sajátos moldovai architektúra részleteiben. Gótikus elemek láthatók a fejedelmi temetkezőhelyek kialakításában, valamint az áttört, körrácsos ablakok, a pálcás ajtó- és ablakkeretek kidolgozásában. Itt-ott még reneszánsz hatás is érvényesül. Ez a tény erdélyi mesterek jelenlétére utal.

A kelet-római birodalom 1034-ben szakadt el a római egyháztól, amikor is létrejött az ortodox kereszténység, a pravoszláv egyház. Bukovina később úgy vallási, mint kulturális téren szláv hatás alá került, nemcsak az egyházat és a liturgiát illetően, hanem a kancellária nyelve maga is szláv volt. Bukovina templomépítészetében ekkor áttértek a hármastagolású szerkezetre. Pridvor (előtér), pronaos (előcsarnok) és a naos, ahol a liturgia helye az ikonostázzal a négyzet alapú, félgömb alakú, csegélyes kupola alatt kapott elhelyezést.

A bukovinai kolostortemplomok rövid két évszázad folyamán, a XV- XVI. században, Ștefan cel Mare (1457-1504), törvénytelen fia, Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546) és Alexandru Lapușneanu (1552-1561, 1564-1568) idejében jöttek létre.

Az államalakulatban nagy jelentőséggel bírt az egyház, elsősorban a szerzetesség, amely a kezdeti nemzetségből kolostori közösségi formába tömörült. Ezek a szervezetek támogatták a mindenkor uralkodót, míg a fejedelmek, a metropoliták, a bojárok gazdag ajándékokkal látták el a templomokat, kolostorokat, amelyek a tanítás, a kulturális élet központjaivá váltak. A kolostorok tevékeny részt vállaltak a térség gazdasági életében, s ily módon lehetővé vált, hogy jelentős vagyonokat halmozzanak föl. Egyik-másik kolostor, mint például a csak férfiak által lakott Putna-i kolostor, amely az alapító, Ștefan cel Mare temetkezési helyét is magában foglalja, nemcsak fejedelmi kincstárrá, de a legjelentősebb zarándokhelyé vált. A megjelenésükben is művészi építmények múzeumaiban gyakran nemzeti kincsnek számító ikonokat, kézírásos kódexeket, középkori hímezéseket tárolnak. A Sucevița-i kolostor múzeuma például XVI-XVII. századi kéziratok, metszetek, miniaturák mellett, Neagoe Basarab fejedelmi evangéliumát is őrzi. A putnai kolostor múzeumában található az 1473-ban írott Humori Evangélium.

Az élénk színekben tündöklő, kívül-belül festett templomok hagyományos módon hol egy lenyűgöző szépségű táj középpontjában, hol erős várfalaktól övezett kolostorudvar közepén állnak. Impozáns épületegyüttes a Moldovița-i kolostor, közepén az 1532-ből származó főtemplommal. Bár a Sucevița-i templom nem tartozik a világörökség épületei közé, megragadó látványt nyújt. A hagyomány szerint a fent említett kolostor építése emberéletet követelt. A néphit szerint az építőmesterek befalazták annak az asszonynak a képmását, aki bivallyal vontatott szekéren, harminc esztendeig fuvarozta az építkezéshez a köveket. Ugyancsak úgy tartja a néphit, hogy a homlokzati freskók festője műve befejezése előtt leesett az emelvényről, és szörnyethalt.

A korai templomépítészetben, mint például Probotan, már kitapintható az Atlasz-hegyi kolostorok szerzeteseivel való kapcsolat. A helyi mesterek, akik nagy műszaki felkészültségről tanúskodnak, kivált a boltozatépítés technikája terén tűnnek ki. Sajátosan moldovai a náosz fellet kialakított, 45 fokkal elforgatott, kétszintes csegélyes kupola. Újításnak számít a pronaosz után önállóan elkülönülő, harántdongával fedett sírkamrák kialakítása. Itt található például Voronețiben Daniel remetének (Daniil Sihastru), a kolostor első vezetőjének a sírja. Számos kolostorban fejedelmi sírok nyertek elhelyezést.

A mesterek olykor feljegyezték nevüket a bejárati templomfalra. Az Arbore-i Szent János Fővesztése nevű templomot 1503-ban a Iași-i születésű Dragoș Coman, az 1530-ban épített Humor-i templomot Toma mester építette. A templomok építőmesterei már az építkezés folyamán arra törekedtek, hogy az eljövendő

freskók jobban érvényesüljenek, és maradóknak legyenek. Igyekeztek, akár az architektúra rovására, minél nagyobb töretlen falat kialakítani, s a tetőszerkezet kiszélesítésével védeltséget nyújtani az időjárás viszontagságainak kitett festményeknek.

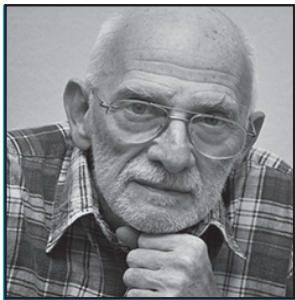
A templomfalakat szemlélve megelevenedik maga a Biblia. A freskók témája sok hasonlóságot mutat. A falakon feltűnnek a Szentírás, az Újtestamentum jelenetei, a szentek, próféták arcképei. Visszatérő téma a Teremtés, és az Utolsó Ítélet. De néha feltűnnek az ókor nevezetes írói, tudósai is. A Moldovița kolostorban például felismerhető Platón, Püthagorász, Szókratész, Arisztotelész portréja. „Konstantinápoly ostroma” is többször megjelenik. E kompozíciók rendszerében a bizánci gyökerek elemei találkoznak a népi képzeletvilággal, és sajátos módon román értelmezést nyernek. A törökök felett aratott győzelmek felidézésére a törökök turbánosan jelennek meg, az emberek ruházata sajátosan moldovai hímezéssel díszített. Realista meglátással ábrázolják a törököket, tatárokat, örményeket, zsidókat. Az Utolsó Ítélet című freskón az angyalok harsona helyett havasi pásztorkürtöt fújnak, Dávid király lant helyett a vidék hangszerén, kobzon játszik. A főszentély apszisának boltozatán gyakran ábrázolják festői megvilágításban Krisztus mennybemenetelét. A paradicsomi létra (Erény lépcsője) is feltűnik. A központi alaktól balra, az angyalok hada előtt, a szerzetesek haladnak fel, jobbra az érdektelenek hullnak a pokolba.

A bukovinai templomfreskók legjelentősebb képe a Voroneț-i templom nyugati falán található. A 10 m széles, és 7 m magas falfelületen öt sorban az Utolsó Ítélet jelenetei tűnnek fel. Fentről lefelé nézve víziószerűen bontakoznak ki a jelenetek. A felső sorban trónol a Mindenható. Alatta Krisztus, Szűz Mária, majd az apostolok könyörögnek irgalomért. A középső sorban az igazak (a próféták, és püspökök), valamint a bűnösök (tatárok, törökök) járulnak a legfőbb bíró elé. A negyedik sor középső részén angyalok, és zöld színű ördögök viaskodnak a lelkekért. Az alsó sor a legdinamikusabb, legizgalmasabb. Baloldalon az ördögök rántják a Krisztus lábától induló tűzfolyóba a bűnösöket, jobboldalon a Feltámadás ábrázolása folytatódik.

Az Utolsó Ítélet képei alapján „Kelet Sixtusi Kápolnájának” nevezik a voroneți templomot.

Szólni kell e csodálatos alkotások színezetéről. A felhasznált festékeket román alapanyagokból állították elő. A freskók alapszíne kék, melyet az elismerten legsikerültebb kép után „voroneți kéknek” neveznek. A voroneți külső fal freskója sajátosan egyedülálló. Kék színét a Rubens-féle vörös, és a Veronese-féle zöld jelentőségéhez hasonlítják. E kék pigmentek alapanyaga azurit, melyet egy máig sem ismert szerves anyaggal elegyítettek. A fények és árnyékok hangsúlyozására fehér festéket használtak, amit mészkőporból, és zsírtalanított túróból keverték.

Szinte hihetetlen, hogy a kemény, fagyos telek, forró nyarak viszontagságainak kitett freskók 450 év után is fennmaradtak.

KERTÉSZ ÁKOS: A HAMIS ZSIDÓ ÖNKÉP BALOLDALI ANTISZEMITIZMUS

Nemrég volt tizenhárom éve a Nagy Figyelmeztetésnek, a New York-i WTC tornyok elleni terrorista merényletnek, ami több, mint háromezer ártatlan ember életét követelte.

De a figyelmeztetésnek nem volt igazi fogantatja; azóta Amerika (és Európa) folyamatosan felejt, a sebek begyógyultak, letelt a gyász. Tizenhárom évi permanens önáltatás elég volt ahhoz, hogy a nyugati civilizáció lassan megnyugodjon, megbékéljen, elaludjon. Hát ha van is baj, ugye, azért a baj nem akkorra, hogy bekapcsoljuk a szirénákat, vagy a kaszinókban lehúzzuk a rolót.

Hát igen... Én úgy gondolom, hogy MINDEN amerikai televízióknak MINDEN NAP A WTC tornyok elleni támadás képeivel kellene kezdenie reggel és zárnia este a műsorát, azzal a fölirattal, hogy REMEMBER! Minimum...

Legalább egy százada, hogy a nyugati politikusok nem ismernek fontossági sorrendet, nem veszik észre, mire kell odafigyelni; akkor kapcsolnak, amikor már csak sokmillió áldozat vérével lehet helyretolni a kikökönt idiót. Később figyeltek föl a bolsevista Szovjet-Oroszországgal szövetséges Harmadik Birodalomra, a Ribbentrop paktumra, nem figyeltek se Japánra, se a Blitz Krieg-re, se Pearl Harbour-ra... később a szovjet hidrogénbombára, Mao-ra, Koreára, Kubára, Iránra... nem sorolom tovább; ugyanilyen késve fogják fölismerni azt a veszedelmet, amely az Iszlám szélsőségesek részéről fenyegeti az egész civilizációt.

2001 szeptember 11-e után még ki sem húlt az áldozatok holtteste, nem csak, hogy el sem temették őket, de sokat közülük még nem is azonosítottak, máris megszólalt a zsidó öngyűlölők és az extrém liberális idióták (the useful idiots) kórusa, elnyomva a gyász és a részvét hangjait. Úgy kell Amerikának, úgy kell nekünk, minek támogatjuk Izraelt! Edward W. Said, Noam Chomsky, Susan Sontag (hogy csak a legismertebbeket említsem) azonnal rázendítettek erre a nótára, ami Magyarországon is rögvess visszhangra talált. Csak kapásból: Artner Annamária, Tamás Gáspár Miklós, Szalai Erzsébet, Galló Béla ragadták föl nyomban a stafétabotot, később más, például Eörsi István is csatlakozott hozzájuk.

Mintha az egész euro-amerikai civilizált világra életveszélyes iszlám terrorizmusért, a minden „hitlent” moszlimmá téríteni, és aki nem tér meg, azt legyilkolni akaró dzsiháért egyedül Izrael volna a felelős. Mintha a tömeggyilkos terrorista merénylet, mely röhögve játszott ki az USA teljes titkosszolgálatát és védelmi rendszerét, nem az iszlám szélsőségben rejlő globális veszedelemre figyelmeztetett volna. Mintha nem arra hívta volna föl a figyelmet, hogy ha a terrorizmus, mint hadviselési módszer, elszabadul, állandó rettegésben fogja tartani az egész civilizált világot. Nem csak egy nemzetközi kongresszust,

tudományos vagy politikai konferenciát, egy nagyobb sporteseményt nem lehet majd megtartani, de lassan a mozit, színházat, a hangversenytermet, sőt a bevásárló központokat is rettegve kerülnek majd a polgárok. Lebénulhat a tömegközlekedés; nem csak a légiforgalom, de még a metró is.

Ez konkrétan mit jelent? Azt, hogy az egész ún. euro-amerikai, nyugati civilizáció kapcsolatok híján megszűnik közösségként létezni, elszigetelten rettegő ember-csoportocskák laza hálózatává válhat.

Izrael miatt? Nem kell szédületes intellektuális képesség, elég a józan paraszti ész annak a fölismeréséhez, hogy az Iszlám elsődlegesen Amerikát gyűlöli, mint a Nyugat legerősebb, vezető hatalmát. Izraelt csak másodlagosan, mert a plurális, demokratikus zsidó állam a szélsőséges Iszlám szemében Amerika „előretolt bástyája”, katonai és kulturális bázisa a Közel-Keleten, vagyis az iszlám világ szívében.

Én nem csodálkoztam. Számomra fájdalmasan ismerős jelenség volt ez a HINAUS MIT UNS szindróma, hogy úgy mondjam: személyesen megélt történelem. Még a Horthy idők-ből hallom vissza a családirag ismerős szöveget, a pesti zsidók, apám és barátai hangján. Akik a zsidókat, vagyis önmagukat okolták az antiszemitizmusért. (A viktimológia is leírja ezt a jelenséget, amikor a mégoly ártatlan áldozat is gyanakodni kezd: lehetetlen, hogy ne legyen valami bűnöm, amiért a gyilkos rám feni a fogát.) Valami oka csak kell legyen annak, hogy minket annyian és annyira utálnak. Mert rosszmódozók vagyunk, éneklős, dobutcai hangsúllyal beszélünk, és nyüzsgünk és nyomulunk, és túl okosak és túl tehetségesek vagyunk, és – überhaupt – állítsuk már le magunkat. Pedig akkor még nem létezett Izrael, nem ismertük a fegyvert fogni, és önmagát megvédeni képes zsidót, a rossz zsidót, aki zavarja az elfogadott zsidó archetípust, a vágóhídra ellenállás nélkül terelhető áldozat-zsidó képét, akit megsajnálva a zsidógyűlölő Európa (és Amerika) megszabadulhat a bűntudattól.

Én is ünnepeletem egy kis személyes évfordulót szeptember elején: akkor volt hetvenkét éve, hogy megtudtam: zsidó vagyok. Hogy függ ez össze az előző évfordulóval? Úgy, hogy mikor apám megmondta, az volt az első gondolatom, akkor most hogyan védem meg a zsidó barátaimat. Mert addig, ki tudja miért, mindig megvédtem őket azon az alapon, hogy senkit sem szabad utálni azért, amiről nem lehet. De közben nem is álmodtam, hogy magam is zsidó vagyok, mert otthon letagadták előttem, de tíz éves koromban nem vettem föl csak egy állami gimnázium zsidó, vagyis megkülönböztető osztályába. Így hát apámnak elem kellett állnia, meg kellett mondania az igazat. Nem rendültem meg, csak arra gondoltam

elkeseredve, most azt fogják mondani, hogy ez is zsidó, hazabeszél. Egy zsidó nem védekezhet? Csak aki nem-zsidó, csak olyan állhat ki a zsidók mellett? Ez az agrém már akkor, 1942-ben benne volt a levegőben.

Miért?!

A jó zsidó: áldozat. Sajnálni lehet. Meg is lehet védeni, természetesen annak, aki maga nem zsidó. De ha egy zsidó próbálja megvédeni magát, az botrány. Az a rossz zsidó! Én honnan tudtam? Tíz évesen. Pedig akkor még nem volt Izrael, csak egy kis csoport, a cionisták álmodtak róla, a többség el sem bírta képzelni.

Apám nagy kísérlete, hogy megszabaduljon a zsidóságától és főleg, hogy az üldözöttség átkától a családját is megszabadítsa, a katolizálás, az erőltetett asszimiláció meg a többi ott bukott el, mikor a tízéves fiának (nekem) be kellett vallania, hogy hazudott: mi bizony nem rendes keresztény emberek vagyunk, hanem megbélyegzett zsidók. És ezt bizonyította, ami két év múlva, a német megszállás után bekövetkezett: a hóhérok nem kérdezték, kikeresztelkedtünk-e vagy sem. Nem kérdeztek azok semmit!

Tizenkét évesen a mai eszemmel fölfoghatatlanul koravén voltam. És elszánt lázadó. Apámat Borba vitték, és én magamra maradvam, a többi magyar zsidóval ellentétben úgy döntöttem, hogy én nem tartom be a rendelkezéseket, utasításokat, én nem az alattvalói engedelmességtől fogom remélni, hogy megúszhatom. Én letétem a sárga csillagot, és tagadok, és hazudok, és nem megyek be semmiféle „védett” házba, se gettóba. Ezzel végső soron a magam módján fegyvert fogtam. (Akár ma Izrael.) Vállaltam a rizikót: ha elkapnak, ott helyben fölkoncolnak. Mert tudtam, hogy akiről kiderül, hogy zsidó, az halálra van ítélve. Idő kérdése, mikor kerül rá a sor.

Minden más hazugság!

Az igaz, hogy a zsidóságom úgy kellett, mint a hátamra a púp, csak éppen: elegendő lett a sunyításból, a hazudozásból. A holokauszt során rám vadászó gyilkosok megtanították rá: az, hogy „zsidó”, nem csak vallás; a zsidóságból nem lehet kiiratkozni. Ha egyszer minden őszám zsidó, akkor úgyis zsidó vagyok, jobb, ha tudomásul veszem. És ha már tudomásul vettem, jobb ha kihúzom magam.

Eleinte csak a dac motivált. Később a büszkeség is: büszke voltam arra a tengernyi értékre, melyet a zsidóság adott a világnak. Aztán meg a szégyen. De nem kronologikus sorrendben, sokkal inkább egyszerre. Nem volt könnyű az elmében rendet teremteni, és a környezet, ami körülött volt a háború után, nem segített.

Bár a szovjet tankok itt voltak, három évig hagyták, hogy demokráciát játszunk, és mi boldogan feledkeztünk bele ebbe a játékba a háború rémségei után.

Folytatása következik

PEER GIDEON: SZŐKESÉGE

Fekszem az ágyon, délutáni szieszta, lehetne zavartalan is, de a szomszédban az épület alapjait erősítik nagy elánnal, munkagépekkel, persze azért pihenek, fél arcom a párnába fúródik, a másik felén nyitva tartom a szemem. Magam elé meredek, de csak úgy, minden koncentráció nélkül. Aztán mégis. Mit látok? Az előttem lévő hófehér lepedőn egy hosszú szőke hajszál lengedez.

Hogy került oda? Első gondolatom, hogy... Na nem, az nem lehet! Tőlem biztos nem származik. Ezzel kapcsolatban megdöntetlen alibivel rendelkezem. Feleslegesnek tartom, hogy hosszadalmasabban ecseteljem, érte, aki érte. Tévedés kizárva. Azért egy esetlen mozdulattal, kicsit reménykedve is, végighúzom a fejemen a kezemet, akadálytalanul veszi az akadályokat. Nem tévedtem.

De akkor honnan került oda? Egy hosszú szőke hajszál? Még ha rövid szőke lenne, talán... De nem, akkor is kizárt. Annyira nem romlott meg az emlékezetem. Igaz,

arról, hogy tegnap mit ettem, fogalmam sincs, de vannak dolgok, amiket csak úgy ukmukfukk nem felejt el az ember. Vagy mégis? Nézzük csak... De nincs mit nézni, se hosszú, se rövid szőke haj ebben a házban az utóbbi... De hagyjuk, ne untassuk az olvasót, és főleg, ne teregezzük ki a szennyest.

Talán beszállt az ablakon? Szőke hajszálak repkednek Raanana utcáin, háromemeletnyi magasságban... Ezt a hülyeséget még egy értelmi fogyatékos, egyébként meg féltékeny feleség se venné be.

De most nem erről van szó. Nem kell senkinek semmit se bizonyítanom. Szabad vagyok, mint a madár. Magammal kell tisztában lennem. Álmodnék? Ha már álmodik az ember – gondolom magamban, és joggal – ne álljon meg a képzelet egy hosszú és szőke hajszálnál. Ha álom, ne fogjam vissza magam, merjek nagyot képzelni. De fent vagyok, és a nyitott szemem előtt semmi más, csak egy ide-oda libbenő, lebbenő hosszú, szőke hajszál.

Hogy fogok ebből kimászni?

Éjszaka bemászott valaki az ablakomon, dacolva a harmadik emelet szédítő magasságával, csakhogy megossa velem a kvartélyomat? Nem valószínű. Ha csinos és fiatal a hölgy, ráadásul hosszú szőke haja van, jöhetne liften, tárt ajtókkal fogadnám. Minek kockáztatna? Ha meg idős, és csúnya, ne repkedjen össze-vissza, mert könnyen megütheti a bokáját.

De a hajszál tovább libeg, én pedig megoldást keresek a megoldhatatlanra.

Rabló! A lakásból nem hiányzik semmi, a tolvajok, ha látnak krimi és ki nem lát, harisnyát húznak a fejükre, akár férfi, akár nő az illető. Egy hosszú szőke hajú rablót munka közben zavarná lobogó frizurája, különben is, kitűnő ismertetőjel lenne a bűnüldöző szerveknek, ha éppen bűnt üldözni szíveskednének.

Kell lennie megoldásnak! Végiggondolom összes, egy ujjamon bőven megszámlálható kihágásaimat, de csúfos eredményre jutok. Egy hosszú szőke hajú sem volt

köztük, arról nem is beszélve, hogy már a legutolsó félrelépésem óta is számtalanszor húztam ágyneműt...

Akkor hol van a kutya elásva? Nem bírom tovább cérnával, kiemelem másik fél arcomat is a párnából. Két szemmel veszem vizsgálat alá a hosszú szőke, aranylós hajszálat. Mintha varázsütésre történe, hosszú cérnaszál lesz belőle, amely leszakadt a takaró anyagából.

Tudom, kétségem sincs felőle, ez a történet jobb csattanóval is végződhetne. Főleg számomra.

Peer Gideon

Izraeli apróságok

című könyve

Dán Ofry bevezetőjével és
Schöner Alfréd rabbi professzor
utószavával megrendelhető a

054-6678131-es telefonszámon.

(Külföldről: +972/546678131)

A Drory könyvtár heti ajánlata

Patrick Modiano: Dora Bruder

A francia Patrick Modiano kapta idén az irodalmi Nobel-díjat. A Svéd Királyi Akadémia indoklása szerint Modianót az emlékezés művészetéért tüntették ki, amellyel megidézte a legfelfoghatatlanabb emberi sorsokat, és feltárta a náci megszállás mindennapjait. Érdekességként 50 évvel ezelőtt is egy francia író, Jean-Paul Sartre győzött, és hamarosan azt is megtudjuk, hogy pontosan mivel érveltek mellette a döntéshozók, ugyanis az indoklásokat csak 50 év elteltével hozzák nyilvánosságra.

Modiano 1945-ben született Párizs külvárosában, Boulogne-Billancourt-ban, üzletember apától (neves szefárd zsidók leszármazottja, Olaszországból került Franciaországba) és színésznő anyától. Tanulás helyett mindig inkább az irodalom vonzotta, ezért az érettség után nem folytatta tanulmányait, hogy minden figyelmét szenvedélyének szentelhesse. 1968-ban jelent meg első regénye, La Place de l'Étoile címmel. 1978-ban a Sötét boltok utcája c. regényéért megkapta a Goncourt-díjat.

Patrick Modiano regényei közül eddig a Sötét boltok utcája (1980), az Augusztusi vasárnapok (1996), a Dora Bruder (2006) és A Kis

Bizsu (2014) jelentek meg magyarul. Én csak a Dora Bruder címűt tudtam megszerezni, kellemes meglepetés, hogy a magyar olvasók egy pillanat alatt szétkapkodták a szerző műveit.

Dora Bruder neve egy újsághirdetésben, egy körösvényben bukkan fel, melyet a szerző véletlenül, évtizedekkel később fedez fel egy újságban. A hirdetést Dora szülei adták fel, mert lányuk megszökött a katolikus leánynevelő intézetből. A szülők értesítési címe nem ismeretlen Modiano számára, ő is gyakran sértálgatott azon a környéken, igaz, 30 évvel később. Ezzel indul a történet, és a mindinkább elmosódó, felismerhetetlen nyomok végül elvezetnek oda, ahová a lány került. A tárgyalt időszak hozzávetőleg 1941 és 1996 közé tehető, amelynek kezdete a világháború, a deportálás időszakára Franciaországban. Dora folytonos szökésben tölti az életét, csak a távollétével van jelen, elfogják és bezárják, újra megszökök, de Auschwitz elől már nem tud elmenekülni. A narrátor kénytelen feltevésekkel, akár saját emlékekkel kipótolni a történetet, amelybe nem mindig passzolnak a fellelt dokumentumok. Hiába próbálja összerakni a

kirakós darabjait, végül be kell ismernie, hogy reménytelen:

„Még mindig nem tudom, mivel töltötte napjait, hol rejtőzött, kivel találkozott első szökése téli hónapjaiban, és a második, tavaszi szökése néhány hetében. Ez az ő titka.”

A regény műfajok keveredéséből áll össze: detektívtörténet, dokumentarista regény, önéletrajz, korabeli újságcikkek és fikció. Számos korabeli irat, születési anyakönyvi kivonatok, rendőrségi feljegyzések kerülnek elő, de a részletek örökre homályba vesznek. Ki tudja, hány Dora Bruder történet maradt elmeséletlenül?

Így is lehet olvasni a negyvenes évek Párizsának történelmét.

Nagy Tímea

A könyv megvásárolható vagy kölcsönözhető a Drory Könyvtárban. A könyvtár elérhetősége a világhálón www.dkabala.com honlap, a Facebookon: Drory Izraeli Magyar Könyvtár. A könyvtár címe: Givatayim, Enzo Sireni 20. III/10. Telefon: 054/391-1831.

KRASZNAI ÉVA: A jövő rákterápiája?

Októberben Budapesten az ELTE MTA épületében tartott előadást Dominic D'Agostino kutató professzor a modern rákkutatásról és az ehhez kapcsolódó eredményekről.

Dr. D'Agostino, a University of South Florida Morsani College of Medicine-en dolgozó kutatócsoportjával kilenc éve foglalkozik az agy és szervezet oxigén anyagcseréjének intenzív kutatásával. Kezdeti munkája a katonai bűvárok, az amerikai hadsereg Navy Seal egységeinek oxigén görcs jelenség tanulmányozása volt. Dr. D'Agostino az agyi anyagcsere ketogén metabolizmus felé való eltolásában védő faktort igazolt a görcsállapot megelőzésében.

Éhezés során a szervezet nem jut szénhidráthoz, ami a gyors energiaforrást jelentené számára, anyagcseréjét ezért a raktározott zsírok bontásával oldja meg. Ennek során keletkeznek a ketontestek. A ketogén diéta az éhezés állapotát utánozza. A ketózis az az állapot, amikor a szervezet zsírokat éget nagy mennyiségben és ezért a ketontestek megjelennek a keringésben.

Gyermekkori, gyógyszerekre nem reagáló epilepsziát az 1960-as évektől kezelnek ketogén diéta beállításával. Ezek mentén intenzív kutatások folynak egyéb központi idegrendszeri állapotok, pl. Alzheimer kór kiegészítő kezelésének irányába is.

D'Agostino professzor érdeklődése ezen a ponton fordult a daganatkutatás felé. Régóta ismert tény, hogy a daganatsejtek többek között abban különböznek az egészséges sejtektől, hogy míg az egészséges sejt képes mind szénhidrátból, mind ketontestek égetéséből energiát termelni, addig a daganatos sejt a ketontest felhasználási képességét elveszítette és kizárólag cukor égetésével jut energiához. A daganatsejtek másik jellemző tulajdonsága, hogy oxigénmentes környezetben fejlődnek jól. A rákos sejtek a szükséges energiájukat inkább a szőlőcukor anaerob erjedéséből (tejsavas erjedés) nyerik, és ezáltal az oxigén nem feltétlenül szükséges a rák növekedéséhez. Otto H. Warburg 1931-ben kapott Nobel díjat ilyen jellegű kutatásaiért.

A hiperbár oxigénterápia évtizedek óta áll a daganatterápia érdeklődési központjában, és rutinszerű használatában. A besugárzás utáni lágyrész sérülések és csontelhalások hiperbár oxigén terápia kezelésével bevett módszernek számít, 2004 óta pedig – az evidencián alapuló orvoslás irányelveit követve – indikációként szerepelnek az Európai Hiperbár Terápiás Társaság ajánlása közt is.

D'Agostino professzor magasnyomású oxigénkezeléssel egészítette ki a ketogén diétát, és daganatos egereken mérte le a terápia hatékonyságát. Igazolta, hogy a tumor növekedés

drasztikus csökken, a túlélési idő megsokszorozódik, ha a két kezelési módszert kombinálja. Előadásában daganatos betegeken elért eredményekről is beszámolt. A betegek – a ketogén diéta mellett – heti 3 alkalommal hiperbár oxigénkezelésen vettek részt, valamint cukor- és szénhidrátmentes étrendet tartottak, húst, zöldséget, vaját és zsírtermékeket fogyasztottak. Az egyik páciens egy 10 éves agydaganatos fiú volt, aki addigra megkapta a maximálisan megkapható kemo- és sugárterápiát is. A betegek állapotát folyamatosan követték képalkotó eljárásokkal, (CT, MRI), ahol tumor térfogat csökkenésről számoltak be.

„A modern rákgyógyászat a daganatsejteket megváltozott működésű sejteknek tekintti, amelyek energiatermelésükhöz kizárólag szénhidrátot képesek felhasználni, oxigénmentes környezetben” – mondja dr. Szolnoki Nikolett, a budapest Hiperbár Centrum orvos-igazgatója. „Ismert tény, hogy a besugárzás utáni szövet- vagy csontkárosodás, gyulladás gyógyításában a magasnyomású oxigén szerepe óriási. Nagy érdeklődéssel hallgattam D'Agostino professzor előadását az ELTE-n, örültem a személyes találkozásnak és beszélgetésnek vele. Munkásságát már hírből ismerem, hiszen modern hiperbár oxigénterápia nem létezhet naprakész onkológiai háttér nélkül.

Rémhírek és szakmai tények csatáznak

Óriási sikere van a 12-13 esztendős leánykák körében a méhnyakrák elleni vakcina beadásának. Csakhogy sajnos az az oltásellenes hangokat is felerősítette. Az interneten terjedő rémhírek még mindig a súlyos mellékhatásokról szólnak, pedig világszerte több millióan tudják igazolni a vakcinák megbízhatóságát.

Nagyon fontos tisztázni a tévhiteket, mert a vírus nemcsak a kamaszlányokat veszélyezteti: a felnőtt nőknél, a fiúknál és a férfiaknál is daganatos megbetegedéseket okozhat. Sokan egyenlőségjelet tesznek a méhnyakrák és a HPV közé, pedig a vírus többek között az anális rákok és a nemi szervi szemölcsök kialakulásáért is felelős – olvasható a hpvdoktor.hu weboldalon.

Az oltási programnak köszönhetően olyan emberekhez is eljutott a humán papillomavírus híre, akik korábban annak létezéséről sem tudtak. Az internetnek hála, másodpercek alatt utánanézhethetünk a megelőzéssel kapcsolatos tudnivalóknak, de érdemes szem előtt tartanunk, hogy könnyedén félrevezető, minden forrást és hitelességet nélkülöző

információkkal is találkozhatunk. Többben a világhálón terjedő rémhírek miatt mondanak le a hatékony és biztonságos védőoltások alkalmazásáról.

Sok helyen olvasható, hogy a vakcinák diabéteszt, autizmust vagy meddőséget okoznak, bizonyos cikkek pedig halálesetekről, és az oltóanyagok kifejlesztésében résztvevő, meghasonlott kutatóorvosokról írnak.

A HPV elleni védőoltások engedélyezését – más gyógyszerekhez és vakcinákhoz hasonlóan – nagyon szigorú klinikai vizsgálatok előzték meg, mintegy harmincezer páciens részvételével. Az oltóanyagok hatékonyságát és az esetleges mellékhatásokat pedig a forgalomba hozatalt követően is folyamatosan ellenőrzik, és azt is figyelik, hogy az adott nemkívánatos eseményhez van-e köze a vakcináknak. Világszerte 60-70 millió páciens beoltottak, de a védőoltásokkal összefüggésbe hozható súlyos mellékhatást nem észleltek. Az Egészségügyi Világszervezet illetékes testülete egyébként az egész világon gyűjti az adatokat, amelyek értékelése alapján 2014 elején ismét megállapította a HPV vakcinák hatásosságát és biztonságosságát is.

Dániában és Svédországban az elmúlt évek-

ben többszázezer, Ausztráliában másfél millió fiatal lányt oltottak be, és a szóban forgó populációkban rövid idő alatt szinte teljesen eltűntek egyes, jól megfigyelhető HPV okozta megbetegedések. Számos ország példája bizonyítja: sikerre lehet vinni a HPV elleni küzdelmet, ezért is nagyon fontos, hogy felvegyük a harcot a rémhírekkel szemben. Legutóbbi jelentésében egyébként az Egészségügyi Világszervezet is felhívta a figyelmet a minden alapot nélkülöző híresztelések káros következményeire.

Gyakori tévhit, hogy a HPV elleni vakcina csak a kamaszkorú lányok esetében hatásos, pedig a felnőtt nőknek, a fiúknak és a férfiaknak is védelmet nyújt számos daganatos megbetegedés ellen. Sokan azzal nyugtatgatják magukat, hogy a szervezet egy idő után megtanulja leküzdeni a vírust, holott a fertőzésen való átesés után nem alakul ki tartós védettség.

Az oltáselleneseknek pedig érdemes végiggondolni, hogy hány halálos áldozatot szedne például a himlő vagy a gyermekbénulás, ha az összes vakcinát elutasítanánk...

Krasznai Éva

RÓNA ÉVA:

TRÉFÁNAK INDULT...

Az egész ügy tréfának indult - mondta Orna Kohén - kacagtam Joszi ötletén, hogy kezdjek bele a súlyemelésbe.

Húszévesen egyedüli súlyemelő volt Izraelben. Csinos, karcsú, nyúlánk alakja, kedves, derűs arca inkább manóknak illett volna, mint súlyemelőnek. Azon sportág, illetve versenyszám úzójének, amelyben korongokból összeállított súlyzókat emelnek, bizonyos szabályok szerint, a fejük fölé. A fogásnemek összesítéséből alakul ki az eredmény, illetve a győzelem.

Jogos a kérdés: hogyan választhatta ez a törékenynek látszó szábrá lány, ezt a közismerten robusztus, duzzadó izmokkal, széles vállakkal rendelkező férfiaknak való sportágat?

Először Orna szülei döbrentek meg lányuk bejelentésén, hogy súlyemelő lesz.

- Súlyemelő? - kérdezte hitetlenkedve az apja - viccnek is rossz!

Az anyja érezte, hogy nem viccről van szó.

- Eszedbe ne jusson ilyen badarság - förmedt a lányára -, az úszás, a tenisz, a kosárlabda megfelelő sport számodra, de a súlyemelés? Ki ültette fejedbe ezt a hülyeséget? Egyébként is, érettségi után egyetemre kell járnod, tanulnod kell, hogy hasznos ember váljék belőled az életben.

- Én a súlyemelésben akarok érvényesülni - válaszolta Orna. - Ez a sport egyáltalán nem hülyeség! Kevesen képesek rá, nekem sikerülni fog....

Az apja megsimogatta lánya dús, barna haját, kipirult arcát.

- Gyermeki fantázia - mondta -, majd kinövöd.

Orna tizenhét éves volt akkor, a negevi Mosáv Szádé kibuc középiskolájának eminens tanulója. Kérésére iratták át ide a tel-avivi iskolából.

Egyik diáköszejövetelen ismerkedett meg Joszi Chájáttal, Izrael súlyemelő bajnokával, akit addig csak a TV-sportrovatában látott. A személyes találkozás nagy hatással volt rá. Tetszett neki a jóképű, huszonöt éves sport híresség, aki mellesleg kedvesen, udvariasan szegődött mellé. Az ünnepség végén találkozást beszéltek meg. Többszöri találkozásuk után, rájöttek, hogy egyszerűen megértik egymást, jól érzik magukat egymás társaságában.

Orna olykor elkísérte barátját az edzésekre. Csodálta Joszi tehetségét, kitartását a nehéz sport iránt. És csodálta, hogy a Testnevelési Főiskola elvégzése után, tornatanárként foglalkozik az ifjúság testnevelésével. Közben a versenyeken bajnoki címeket nyer.

Egyszer Joszi tréfásan megkérdezte:

- Szeretnél súlyemelő lenni?

- Ha fiú lennék, igen - válaszolta Orna

- Vannak lányok is a súlyemelők között - mondta Joszi -, igaz nem ilyen karcsúak, mint te vagy. Magasak, terebélyesek, izmosak. De a technikai adottság többet jelent, mint a fizikum. Kezdjél bele, remekül fogod érezni magad.

Orna nevetett: - Tréfálsz, ugye?

- Hát persze. Habár komolyan is gondolhatnánk.

- Fogalmam sincs, hogyan kezdenék bele...

- Segítenék neked az edzésben - mondta Jo-

szi: - Te lennél Izrael első női súlyemelője.

- Tréfából, próbáljuk meg.

Néhány kísérletezés után Orna bebizonyította, hogy érdemes vele foglalkozni.

Joszi véleménye:

- Azonnal láttam, hogy van ebben a lányban potenciál. Kezdetben csak erő- és rugalmassági gyakorlatokat végeztem vele, ám hamarosan rájöttem, hogy Orna bajnoki adottságokkal rendelkezik. Szerintem dicsőséget szerez majd Izraelnek.

Akkor határozta el Orna, hogy átmegy abba az iskolába, ahol az edzője tanít.

Joszi előrelátása bebizonyosodott. Orna egy más után érte el a súlyemelésben várt, nagyszerű eredményeket. Újabb és újabb rekordokat állított fel. Három éven belül megszerezte az Izrael bajnoka címet. Világviszonylatban pedig a hetedik helyezést.

Ekkor már Orna szülei - fizikatanárnő anyja és gépészmérnök apja - belenyugodtak lányuk döntésébe, hogy sport téren csinál magának karriert. Orna hálásan köszönte Joszinak súlyemelői sikereit, az ő biztatása, bátorítása, fáradhatatlan edzőmérkőzési indítványai nélkül sohasem kerülhetett volna az izraeli súlyemelő élvonalába.

- Álomban sem gondoltam - magyarázta Orna -, hogy valaha is képes leszek 80 kilót felemelni. Hát még arra hogyan gondolhattam volna, hogy órákon át hajlandó leszek gyakorlatozni azért, hogy fél kilóval gyarapítsam az eredményeimet. Már befutottam ebben a sportágban, de még mindig alig hiszem el, hogy velem történik mindez.

Joszi figyelmeztette Ornát: - Fejlesztened kell a kiáltást, amit a súlyemelő hallatnak a lendítés pillanatában.

- Igazad van - válaszolta a lány -, a kiáltásom gyenge. Rá kell állítanom a hangomat az ordításra. Soha nem tudtam ordítani, bármilyen helyzetbe sodródtam, bármilyen ideges voltam. No, de ez nem fog ki rajtam! Nehezebb próbatétel is túlestem. Nem igaz?

- Igaz - szorította meg Joszi szorgalmas tanítványa kezét. Szándékosan kerülte a lány sugárzó tekintetét. Elvi kérdést csinált abból, hogyan viszonyuljon a lányhoz edzés közben.

Meg is mondta.

- A gyakorlóteremben kiiktatjuk az egyéni érzelmeinket. Figyelmünket a munkára összpontosítjuk. A sporteredményeid javítására, a csúcsteljesítményed elérésére!

Orna tudta, hogy Joszinak igaza van. Azt is tudta, hogy a fiút mélyebb érzések fűtik iránta. Szeretik egymást. Nem szavakkal, tettekkel bizonyítják, hogy így van. Csak az nyugtalanította olykor Ornát, hogy a súlyemeléssel együttjáró izomfejlesztés miatt elveszíti kecsességét, s Joszi kiabrándul belőle. Egyszer megkérdezte tőle:

- Muszáj olyan izmokat növesztenem, amilyen a tied? Ez kötelezően hozzátartozik a rekordok eléréséhez?

A válasz megnyugtatta:

- Nincs kizárólagos kapcsolat a duzzadt izmok és a súlyemelés között. A súly felemelését a stílus határozza meg. Ilyen csinosan is nagyobb eredményt tudsz felmutatni, mint az „izomaszszony” versenytársaid.

- Amióta gyakorlatozom, öt kilót híztam - mondta Orna -, de soha ilyen jól nem éreztem magam, mint most.

- Állj a mérlegre - kérte Joszi.

Hatvannyolc kilót mutatott a mérleg.

- Láthatod - mosolygott Orna -, öt kilóval vagyok több, mint, ezelőtt voltam.

- Szigorúan tartsd meg - ölelte át a lányt -, ideális súly a magasságodhoz képest.

- A 170 centi magasságomhoz éppenséggel 70 kiló is lehetnék. Legalábbis az elmélet szerint, mely kimondja, hogy a felnőtt ember ideális testsúlya annyi kiló, amennyivel túllépi centiméterekben számítva az egy méteren felüli magasságát.

- Elavult elmélet - jegyezte meg Joszi -, te csak maradj ilyennek, amilyen vagy!

- Igyekszem.

Egy kívülről megkérdezte Ornától, milyen érzés súlyemelő versenyzőnek lenni? Azt válaszolta:

- A súlyemelő versenyző a világ legmagányosabb sportolója. Semmilyen kapcsolata nincs ellenfelével. A súlyemelés rendkívüli koncentrációt igényel, ami jó, mert növeli az önbizalmat és javítja az egyéniséget.

Egy másik kíváncsiskodó azt kérdezte:

- Mit csinálna, ha egy férfi megtámadná egy elhagyatott helyen? Képes lenne felülkerekedni a támadón?

Orna kijelentette:

- Soha életemben nem verekedtem, nem próbáltam ki ebbeli képességemet. De biztos vagyok benne, ha meg kellene védenem magam van erőm, hogy legyőzzem a támadómat.

Orna és Joszi később házasságot kötöttek, gyermekeik születtek. Kényelmesen berendezett lakásuk értékes tárgyai között a hazai és külföldi súlyemelő versenyeken nyert serlegeik, diplomáik is díszelnek. Akik bepillantanak az életükbe, megtudják, hogy csupa jóval ajándékozta meg őket az élet...

Róna Éva

NŐI OLDAL

címmű könyve megrendelhető a szerzőnél, az alábbi címen:

Róna Éva Rehov Shay Agnon 13/12
55602 KIRIAT ONO
 Ára 50 sekel + postaköltség 5 sekel
 Telefon: 03-5343853
 Külföldi hívás esetén: 972-3-5343853

ARJE SINGER: AJÁNDÉK

Talán írtam már Talesz-ról. Biztos panaszkodtam, miért kellett kedvenc unokámat ilyen névvel megtisztelni. Talesz szőke, gesztenyebarna szemei vannak, homloka magas, és gyermekkorától megszokta, hogy amit ő akar, azt eléri. Az igazat megmondva, még mindig nagyon fiatal.

De hát az ilyen tulajdonságot persze nem tőlünk örökölte, hiszen létezik még két nagyszülő, és a jó szokásokat feltétlenül tőlünk, míg a rosszakat - hát Istenem, szerencsére ők nem értenek magyarul. Amikor Talesz még kicsi volt, nem volt mese. Bement egy játékküzetbe, kiválasztotta, amit akart, és mi kifizettük az árát. Ez nem csak a születésnapjain történt meg, hanem, amikor fájt a foga valamire.

Úgy tíz évvel ezelőtt szólt a telefon. Nem érdeklődött a nagyszülők jólétéről, inkább eszünkbe juttatta, hogy közeledik a születésnapja. Azt is elárulta, hogy az idén egy gitárt

akar, mert hát ő olyan tehetséges a zenében. Mivelhogy én vagyok a család pénzügyminisztere, tudomra hozta, mennyi pénzről van szó, mert hát neki a legjobb kell, úgy gitárban, mint mindenben.

Most az egyszer a család úgy döntött, hogy nem! Nem muszáj minden kérelmét azonnal teljesíteni. Sikertelenül. Talesz másnap kiszámította, hogy ha ennyit és ennyit dolgozik, pár hónap alatt megkeresi a pénzt. Számítását a legmagasabb órabérrel kalkulálta, olyan magassal, hogy még a munkáskormány sem álmódott arról, hogy ilyen bért követeljen.

„Ugye, ha csak egy százas fog hiányozni” tette hozzá. Hát persze, mondta az olvadó nagymamája, drága feleségem.

Én felhívtam a figyelmét, hogy nem lehet az életben mindent és azonnal elérni.

Aznaphősiesen kitarítottunk asszonykámmal. Este Talesz újra hívott: „Megvan a gitár. Csak

a felét kell kifizetni, mert a másik nagyszülők az egynegyedét megadták.”

„És mi lesz a hiányzó negyeddel?” kérdeztem.

„Hát azt már megbeszéltük, azt le fogom dolgozni, nálatok, a kertben.”

Úgy látszik, a kerti munka mégis megtette a magáét.

Jelenleg unokánk már huszonkét éves. Befejtette az egyetemét, mint kerttervező mérnök. Felállította az első vállalatát, annyi munkája van, hogy már tíz ember dolgozik nála. Bár az órabér messze van attól, amit akkor nekünk számított, de az a fontos, hogy a munkásai meg vannak elégedve.

És mivel minálunk lakik (így nem kell lakbért fizetni), nagy tempóval gyűjt saját házra.

Olvassa az újságokat, összehasonlíttja egyik kerületet a másikkal, az ügynökök minden nap keresik, míg ő a bankokkal kölcsönökről tárgyal. Ilyenkor a legalacsonyabb kamatot keresi a legjobb házra.

A gitár még mindig megvan. Ilyenkor este, amikor a nagypapa a komputeren dolgozik, a szomszéd szobából áriák hallatszanak.

De hát az igazán nagyon hasznos és szép ajándék volt tíz évvel ezelőtt.

SÁNDOR JUDIT: Dimona I.

Nem felejtettem el, hogy folytatást ígértem a sivatagi vándorlásokra vonatkozóan, és pont az egyik legemlékezetesebb és igen jelentős rész következik, amikor Moshe felment a Szinájra, de ennek elmondását kissé elhalasztom, mert hirtelen vissza kellett térnem a jelenbe, ami sajnos életkorváltással is járt, viszont ez az élet rendje.

Azt is megígértem valamikor a közelmúltban, hogy elmegyek Dimonára (és elmondom, hogy mi van ott), azóta is vágyakozva nézgettem a 47-es buszokat, az Árad városi gyönyörűen megépített buszvégállomáson, és sóhajtoztam magamban: „Dimona, Dimona, mikor jutok el oda ...” -, ebbe a lírai sorba sírva bele vágyamat, ám sokáig úgy tűnt, hogy nincs időm ilyen luxusra, mint Dimonát látni és ... (meghalni remélem nem muszáj).

Aztán felvirradt a nap, aminek a reggelén éreztem, hogy ez az! Semmi koránkelés, semmi minibusz, munka (?!)... azt messze kerülöm ma! Ma Dimonába megyek! A buszom - a titokzatos, rég áhított 47-es - 12.10 perckor gördült ki a pályaudvarról, fedélzetén mindössze két kövér, kávébarna bőrű hölgygel, egy alvó katonalánnyal és velem, aki nagy izgalommal néztem az út elé. Egy darabig ugyanarra mentünk, amerre Beer Sheva felé is tartanak a buszok, majd a Tel Arad nevű településnél balra, azaz nyugatnak fordultunk. Szomorú képsor. Végtelen végig beduin tákolmányok, viskók, putrik szanaszét dobált csoportjai, körülöttük és az út mentén is mindenütt szeméthalmok.

Ez mi, az mi, kérdezgettem a buszvezetőt,

aki készségesen válaszolt, bár egyszer azt mondta, hogy az ott Aruaer, amilyenhez hasonló nevű települést nem sikerült találnom az internetes lexikonban, aztán visszakérdezett, hogy miért kérdezek ennyi mindent, mire elmondtam neki, hogy az Új Kelet újságba szeretném megírni úti élményeim, amire helyeslően bólintott, de nem vagyok biztos, hogy az „Áni meHungáriá” kijelentésem megnyitott neki, minden esetre nem ellenetzte a dolgot. Az ott jobbra Abu Queinat- szolt,

ami előtt egy táblára még azt is odaírták, hogy „Vigyázat! Tevék az út közelében!”, amiből mindenki biztos lehetett abban, hogy ősi, vad, történelmi tájon járunk. Egy katonai légi bázist is érint a busz, „Comet Nevatim”-től lehet megközelíteni, a katonalány le is szállt itt. Robogtunk tovább, álmain városa, Dimona felé.

Régi jó barátom azt kérdezte a telefonban: -

Az atomreaktort is meglátogatod? - Nem rossz ötlet, csillant föl bennem a gondolat, miért ne? - De aztán szerényen azt feleltem: - Lehet, hogy nem engednék be - Mire ő kijelentette, hogy biztosan nem engednék be, amitől megbántódtam: - hát úgy nézek én ki, mint akit nem engednek be? - Rögtön el is határoztam, hogy felé sem nézek annak a vacak atomreaktornak, egyáltalán mit nekem atomreaktor, manapság minden sarkon futkos egy, viszont amit (AKIT!) én találtam Dimonában, igazi különlegesség, egyik álmodom megtestesülése, egy ragyogó férfiú személyében, akinek a kedvéért hamarosan vissza fogok térni ebbe a különös, isten háta mögötti világba.

Amikor a busz beért velünk a kicsike városba, szomorúan állapítottam meg, hogy Dimonának még nincs buszpályaudvara. Hogy ez miért szomorú? Miért nem mindegy nekem, hogy van-e ott vagy nincs buszpályaudvar? Áradon is megvoltunk nélküle évekig, évtizedekig, de épp ezért tudom mi a különbség, mely különbséget csakis fényévekben lehet mérni a „van buszpályaudvar” és a „nincs buszpályaudvar” állapota között. Mivel általános és mély emberszeretetet őrzök a szívemben, ezért forrón remélem, hogy a dimonaiaknak is hamarosan lesz ragyogó, modern, barátságos buszpályaudvara. Azt, hogy, mily rendkívüli és csodálatos élményekben részesített a sors kegye engem Dimonában, hogy ki az a különleges, és a jövőben fontossá váló személy az életemben, a jövő héten fogom elmesélni.

Valószínűleg több tízezer ember köszönheti életét a zsidó Wallenbergeknak. Nevük rendszerint mégsem szerepel hivatalos holokauszt emlékeseményeken. Sorozatunkban nekik szeretnénk emléket állítani.

Gisi Fleischmann tisztelt és bátor vezetője volt Szlovákia zsidóságának. Weissmandel rabbival együtt vezette a „Bratislava Munkacsoport”-ot. Lehetősége lett volna elhagyni Szlovákiát, de úgy döntött, hogy a zsidósággal marad, és mindent megtesz védelmük érdekében.

Mindehhez felhasználta a nemzetközi zsidó mozgalmakkal való kapcsolatait. Békés természete lehetővé tette, hogy a Munkacsoport eltérő irányzatú tagjai harmóniában dolgozhassanak egymással. Életét Auschwitzban vesztette el.

Michael Beer-Dov Weissmandel rabbi Debrecenben született, és ragyogó Talmud tudós volt. Gisi Fleischmannal, és a munkacsoport többi tagjával együtt minden lehetőt megtett Szlovákia, Magyarország és Európa zsidóságának megmentése érdekében. Rendkívül intelligens, kreatív és bátor ember volt. 1942-ben tárgyalást indítványozott Szlovákiában a németekkel, akiket Dieter von Wisliceny SS tiszt képviselt. A németek hajlandók voltak leállítani a szlovák transzportokat 50 000 dollár váltságdíjért. Nagy

GISI FLEISCHMANN
(1894 – 1944)

nehézségek árán sikerült megszerezni az összeget. A munkacsoport több embert megvesztegetett a kormányban és a vasúti szolgálatban is, hogy megtudják, hova mennek a transzportok. A szlovák transzportok ezek után két évig le is álltak.

Később 1942-ben Weissmandel rabbi további tárgyalást kezdeményezett a németekkel, ami „Europa Plan” („Európa Terv”)

Larry Pfeffer: Zsidó Wallenbergeknak (2.)

**MICHAEL BEER -
DOV WEISSMANDEL RABBI**
(1903 – 1957)

néven vált ismertté. Célja az volt, hogy megmentse az európai zsidóság nagy részét. Ez a tárgyalás sajnos nem sikerült, mert a szabad világban egyetlen intézmény sem volt hajlandó megkockáztatni azt a tíz-húszezer dollárt, amit a nácik előlegként kértek.

Weissmandel rabbi főszereplő volt az „Auschwitz Report” („Auschwitzi jegyzőkönyv”) ter-

jesztésében is, amely négy zsidó, Wetzler és Rosenberg (később mint Lanik és Vrba néven lettek ismertek), valamint Amost Rosin és Czeslaw Mordowitz tanúvallomását tartalmazta, miután 1944 tavaszán megszöktek Auschwitzból. A jelentést sokan megkapták a szabad világban – Budapesten is. A Svájcban élő George Mantello Budapesten keresztül, nagy kétséssel kapott egy példányt Moshe Krausztól, amit Weissmandel rabbi írt.

Weissmandel rabbi kérte, hogy a szövetségesek bombázzák az auschwitzi vonatsíneket és a krematóriumokat. A szövetségesek nem voltak erre hajlandóak.

A rabbi családját Auschwitzban gyilkolták meg. Összetört a szíve, sajnos, fiatalon meghalt Amerikában.

A következők voltak a munkacsoport tagjai: Gisi Fleischmann és Rabbi Michael Beer-Dov Weissmandel, André Steiner, Rabbi Ármin Frieder, Oscar Neumann, Tibor Kovács és Willy Furst. Fő kollaboránsok voltak: Emanuel Frieder, Julius Natali, Juraj Révész és Shlomo Stern.

Folytatása következik

Az Új Kelet ez évi október 7. számában, Surányi J. András megjelent kitűnő írása, egy rövidített tudományos értekezéssel is felér. Új ismeretekkel gazdagodtam, elsősorban az Operaház megépítésének történetéről. Teljességre a megadott kereteken belül tudom, hogy nincs mód. Ezért egy-két gondolat szeretnék a leírtakhoz járulni. Az épület még ma is, a 130 év előtti pompájával ékesíti az Andrássy utat.

Korunk azonban a színpadján bemutatott zeneműveket bizonyos mértékben megváltoztatta, azaz a publikum elégedett azzal, amit hall, ám a látvány gyakran elfogadhatatlan. A ma előadott zeneművek egyre jobban eltávolodnak a hagyományos operaformától, eszközöktől és játékszabályoktól. Talán a húsz évvel ezelőtt látott Don Giovanni okozta az első meglepetést. A függöny felgördülése után a színpad közepén díszletek helyett a zenekar játszott Mozart zenéjét, és az énekesek, szerepüknek megfelelő időben színpadra léptek, és elénekelték az áriákat, duettek. Vagy a közelmúltban látott Bajazzók, ahol Tonio a nyílt színen leteperi Neddát, és szétfeszíti a lábát. Avagy a világhírű bécsi Operaházból közvetített Don Carlos, ahol Carlos és Posa gyönyörű kettősét a két kitűnő énekesnek ölelkezve, majd a földön hempergve kell énekelnie. Bécsben a báli jelenet-

ben, a francia változatot játsszák, a bálban szereplők obszcén, gusztustalan, valójában a pornográfia határát súroló jelmezben jelennek meg a színpadon. Szegény öreg Verdi, nem tudom, mit gondolhat, ha az égi páholyból nézi remekművét... Igaz, hogy Schiller művében ismert Carlos homoszexualitása, de megjelenítésének a kettősben kell kicsendülnie: „Jöjj hát ide, kebleden hadd sírjak én” (Carlos)

Hát igen, ahogyan a szegény szerzők kottára vetették a bemutatásuk után világhírűvé váló zeneművet, azok ma sokszor nem ugyanazok. Emlékszem, a múlt század ötvenes éveiben látott operák színpompás díszleteire, amelyek a függöny felgördülése után, nyíltszíni tapsot váltottak ki a nézőkből, ami Mahler intenciójának nem felelt meg ugyan, de a közönség így adta jelét elragadtatásának. Amikor színpompás díszletekről beszélek, akkor szólnom kell Márkus Lászlóról, az egykori igazgatóról. Igaz, a cikk, egy mondata megemlíti, hogy Radnai után folytatta az operaház aranykorát. Az igazgatói kinevezése előtti főrendező súlyt helyezett a szcenikai hatásra, azaz a színpadkép megjelenítésére. Márkus Lászlóról a budapesti emléktáblája felavatásakor már írtam az Új Keletben. Mégis megismétlem az „ember” Márkus László bemutatását, hisz van, aki most hall először

arról, hogy merészen szembeszállt a zsidótörvénnyel. 1938 után számos énekesnek, táncosnak, zenekari tagnak és egyéb dolgozóknak nem mondott fel, és ők 1944. március 19.-ig a helyükön tudtak maradni. Akkor ezt egyetlen színházigazgató sem merete megtenni. Márkus Lászlóval egy házban laktam, így 1945 januárjában, két nappal felszabadulásunk után, amikor újból visszatérhettünk a lakásunkba, a szomszédoktól hallottuk, hogy az óvóhelyen bújtatta a világhírű operaénekes, Székely Mihály feleségét. Ezt maga az énekes, egy róla készült riportban is megemlítette.

Márkus tette mindenképpen az emberségtől szól. Megérdemli, hogy cselekedete legyen megörökítve. November elején, izraeli látogatásom során, a jeruzsálemi Yad Vashem intézetben erről is említést teszek. Ha a nagynevű intézet úgy dönt, hogy Márkus László helye legyen ott a világ igazainak sétányán, akkor 66 évvel a halála után egy bátor, igaz ember neve, emléke méltó helyre kerül.

A 130 éves Operaház ma felújított műsorprogrammal, telt házzal működik. Kitűnő az énekes gárda, akik közül sokan a világ legnagyobb operaházaiban is szerepelnek. Így a nézők az előadás során nagyszerű előadásban részesülnek.

Dr. Szende István/Budapest

HALMOS SÁNDOR: Ézsajás próféta (2.)

A költői nem maradhatott lelke titka, s a költő nem várta meg a prófétát. Ámosznak és Hóseának vergődni kellett a prófétaiban a maga jogaiért, de ez mindkettőjükben a férfikoré. Ézsajás lelkét, mint később Jeremiásét is, a fiatalság gátló érzése akadályozta. Ézsajás vesztég marad a tilalomfa előtt, Jeremiás ledönti azt. Jeremiás már 16-18 évesen próféta, Ézsajás fiatalon csak költő, és az is marad 25 éves koráig. Ézsajás önmagát fegyelmező, semmit nem siettető nemesi méltóság.

Költő, de még nem író, titokban űzött verselgetésre nem gondolhatunk, de arra igen, hogy némely költeményének alapeszméje kiszólhatott lelkéből, mint ahogy a Szőlő-ének művészi feldolgozottsága. Lehet, hogy a rossz termésen kétségbeesett apának odasúgta az ifjú filozófiáját: így csalódott Adonáj az ő népében. Akinek egész prófétalkodása végig valló költőiség, az nem várhatott az első költői szóval a maga legelső prófétai szaváig. Nem írt, de látott, s amit látott, elmondta. Nem dolgozta ki művésziileg, de a pillanatnak szánt gondolatai is már a költőé voltak. Az egykori anyai mesék ráirányították szemét a valóságon túlra eső világra, de nagyon más lett a régi mese, mert a szárnyas papi angyalok már a mennyei templomba siettek istentiszteletre. Siloa folydogáló vize beszédes suttogással elérte a próféta lelkét, s igézetbe ejtette a „napfény-alapon fehérítő melegség.” Szavait szájról-szájra adták, de a hódítás titka a komolyság volt: a gondolat súlya, a kifejezés szépsége, kevés szóban minden, a tömörkedés is.

Hamar megismerték benne a költőt és meglepődtek, amikor próféta módjára kezdett beszélni. Ézsajás a többi prófétánál később érzett reá a maga kellő idejére, s az, hogy rágódik szavai hatástalanságán, nem kételkedés, hanem a külső élet ismerete, hogy a tömeg másként gondolkozik, mint ő. A költőben már várta az élet a prófétát, de neki is támadtak ellenzői, igazát tagadóik, de a fiatal költőt a hódolat köszöntötte és a szeretet áldotta. S azt mondták: „Adonáj szelleme bocsátkozott alá.” Szép szavak, szép élet találkozott egymással, aki az élet szentségét kereste, s minden tisztátalantól irtózott.

740-ben már házasember s alighanem apa is, mert idősebb gyermeke 735-ben túl van az öt esztendőn. Feleségéről azt írja, szép asszony. Ő szerette, a köztudatba is átment szerelemmel. Nevét nem említette, de azt mondta róla „nebiá”, amely próféta-feleséget jelentett, s ez gyengéd bók is, hogy igaz párja volt neki. Tágas lakás, benne belső chéder, ágyas szoba, asszony-szoba mellett a gyermekeké, nevelő dajkának külön szoba, férfiszoba, dolgozó, melyből több is volt, meg egy nagyobb, több ember számára. Kényelem, de semmi fényűzés, sűrű szőnyegek, semmi rikító szín.

A próféta zsáköltözetet viselt, melyre durvább szövésű daróc-ujjas csak ritkán került, de felesége nem vitte túlzásba: ünneplő ruha,

divatcikk, fátyol, boka-lánc, gyűrű, lélek-tokoska, orr-karika szerepelt holmija között, de kipellengérezhető dolog nem volt.

Két gyermekről tudunk: Seáre-Jásúbról és Máhér-Sálálról, de lehetett több is. Az anya gondolja őket, de tanításukban az apa is részt vesz. Étkezésnél, az asztalnál együtt a család, és sok közös sétát tesznek a családi birtokon. A két gyermek büszke volt a maga „prófétai” nevére. Miből élt a próféta, miből tartotta el családját? Nemcsak próféta volt, hiába mondta magát „Adonáj szolgájának”. Sámuel nem fogadott el senkitől semmit, Éliás elbujdosásában a hollók vittek neki kenyeret és húst, és a patak-ból ivott. Ezek a próféták rengetegen voltak, nem akadt templom, ahonnan hiányoztak volna, bár legtöbbjük a jeruzsálemi templomba iparkodott, ahova a tehetség vitte az embert. Tanításért fordultak hozzájuk a magánemberek, de közügyekbe is beleszóltak, helyiekbe hívatlanul, országosba hívásra, a királyi politika igazolói voltak. A próféta a mesterségük, a kenyerük volt. Ézsajás foglalkozása nem a próféta volt, azon túl, hogy személyes és meghitt kapcsolatban állt Hizkia királlyal. Hangban, méltóságban, egyéni kényességében akár megtettesítője is lehetne az udvarnak, de nem volt sem állása, sem fizetése.

Nem érdekelte, hogy hoznak-e illő ajándékot számára, ő független ember volt, mert a magáén megélt. Gondtalan volt és gazdag, öröklött jómódon, mert abban nőtt fel. Volt saját tulajdonú földje, egy közepes méretű birtok, számos fajtájú termésének megvolt a maga táblája, a szántó mellett szőlő is, gyümölcsös, főképp olajfákkal meg fügével, és lehetett dió is, alma, s egyebek, s kellő mennyiségű lábasjószág, ökör, szamár, ló, tehén, borjak. Az iskolázott hozzáértés mintagazdasága, amelyben számon tartották minden egyes vetőmag külön igényét, s amikor a friss fű elfogyott a jószág elől a jászolban, nemcsak száraz szecska került, a helyébe, hanem megszózott abrak is. Jó gazda volt tehát, s fia jó tanítványa, s mint apja, ő is próféta volt. Uraskodása azt jelentette, hogy mindennek utána nézett, szüretéről, aratóünnepéről nem maradt távol. S amikor a fórum nem izgatta a politikust, hallgatott, s járta az erdőt, mezőt. Kertje is volt otthonának, nemcsak zöldséges, amelynek árnyékában üldögélt.

Jeruzsálemben lakott, amely aligha volt apai ház, vagy egy újabb szárnyépülete annak, vagy átalakításai. Fővárosi polgár volt, amire utal

a Sebna jelenet a sírhelyét előre elkészítő miniszterről (Ézs.22:16): mid van itt neked, kid van itt neked, amely jelzi, hogy idegenbe valónak semmi keresnivalója azon területen, nem, mint neki, akinek jogát már ott fekvő halottjai szentelték meg. Ottani sziklaüregben nyugodott az Ámos család.

Vidéken született, de prófétai működése végig Jeruzsálemben történt, állandóan ott lakott. Napokat-heteket töltött a családi birtokon, nagyobb városokban propaganda-úton. Elsőként az Akház-találkozóban ad hírt arról, hogy városon kívülre, a Mosók-mezeje menti útra kell mennie, fiával együtt, s ha a legelső írás az Avató, híjával van is minden külső jeruzsálemi vonásnak, eleget mond e helyütt, ami a látomáson megérzik. A templom hatása, e kettő között Cion leányainak kipredikálása: hangjában igaz, olyan színek is vannak, amelyekből a nagyváros asszonyairól szólóban, kiérződött a vidéki puritánság, de anyagában olyan részletekkel, amelyekről így nem beszélhetett, más, csak jeruzsálemi kritikus, aki minden nap, de legalábbis szombati napokon látta őket.

Utolsó beszédeinek egyike a főváros felszabadulásának másnapjáról való, mely a legpontosabb jeruzsálemi helyrajzi adatokkal dolgozik, és arra mutat, hogy a próféta ott élte át az ostromot, és nem vendég Dávid városában, hanem otthona becsületét féltő gazda. Hozzá nőtt a lelke, és mintha Jeruzsálem legtöbb háza a régi ismerőse, féltett életű jó barátja lenne. A fórum embere volt, találkozásai, üzenetváltásai voltak a királlyal, Ákházzal és Hizkiával, magához kéretheti a házába Jeruzsálem első papját, s rendreutasíthatja a királyi háznagyot.

Sokan azt mondják, hogy Jeruzsálem egyik kerületét róla nevezték el a „Látomás völgyé”-nek, s hogy a próféta ott lakhatott, de a név inkább a prófétától való, mint másoktól.

Jeruzsálemi polgár, a maga házában lakó földbirtokos, próféta, de nem ez a foglalkozása. A gazdaság adja a kenyeret, a megélhetést. De orvos is, tanító is.

Tanító, aki eszméiről és eszményeiről, az igaz Istenről beszél. Közli tanítványai, amit ihlette a jövőre mutat, beszél lelke igazságáról, a jövő zsidóságát neveli.

Tanítványai nem csupán „hallgatók”. A mór szó mutatja, hogy Ézsajás hivatása, tisztje a tanítás. Ő, a próféta tanít. A tanítványok tanító, mórénak nevezték. Sokan lesték áhítattal a mester szavát, de maga nem volt elégedett az eredménnyel. Sok rossz diákja volt az életben, és kinn a fórumon. Szinte hallani, hogyan adták át a tanultakat a népnek: térjetelek le az útról, forduljatok másfelé az ösvényről. Dacos népesség, hazugságos gyermekek, akik nem akarják hallani Adonáj tóráját, akik a látókat bíralták, hogy ne lássatok nekünk, hanem mondjatok valami cirógatót, s mondták, hogy hordjátok már el azt az Izrael Szentjét.

Folytatása következik

LECH-LÖCHÁ

Hetiszakaszunk megkezdi Izrael őstörténetének elbeszélését a három ősatya életének leírásával. A három közül a legelső, Ábrahám, minden szempontból a legjelentősebb. Ő az óbabilóniai Úr városának lakója volt, mikor Isten így szólt hozzá: „Menj el magadnak országból, szülőföldről és atyád házából abba az országba, mit mutatok neked, és nagy népé teszek.” (Gen. 12/1-2.)

A Talmud szerint Ábrahám tíz próbatételen ment keresztül, és ez volt az első. Babilóniában többistenhit és bálványimádás uralkodott.

Legenda meséli, hogy Ábrahámot tüzes kemencébe vetették, mert nem volt hajlandó istenként imádni a királyt. Ő akkor már felfedezte az igazi, egyetlen Istent, aki megmentette őt a tűzhaláltól. Ezután szólította fel Isten az ősatyát szülőhazájának elhagyására. Így ez a próbatétel nemcsak vándorlás volt, hanem elhagyása apja hitének, és a monoteista hit szolgálatába állt.

Noáchhal ellentétben ő nem elégedett meg azzal, hogy saját maga felfedezte Istent. Hitét terjesztette mások között. Családján kívül magával vitte Kánaánba „a lelkeket, kiket szerzett Cháránban”. (Gen. 12/4.)

Az egyistenhit erkölcsi tanítását saját életében gyakorolta. Békeszeretete nyilvánult meg abban, hogy unokaöccsének, Lótnak átengedte a jobb termőföldet. Ugyanakkor harcba indult fogságba esett unokaöccse kiszabadításáért. Háborús győzelme után lemondott a hadizsákmányt őt megillető részéről. „Még egy fonalat vagy cipőfűzőt sem veszek el tőled” (u.o. /23.) - mondta szövetségeseinek, Szodoma királyának.

Kánaánba érve bejárta az országot szélteben-hosszában, mert Isten az ő utódainak ígérte azt. „Azon a napon szövetséget kötött Isten Ábrahámval, mondván: utódainak adom ezt az országot Egyiptomtól a nagy folyóig.” (u.o. 15/18.) A szövetség fiú utódot is ígért a gyermektelen Ábrahámnak. „Ő hitt Isten szavában és ez nagy érdeme volt.” (u.o. /6.)

A Midrás sok elbeszéléssel egészíti ki a bibliai történetet. Ábrahám nem tudta elfogadni a bálványimádó kultuszt. Apjának, Teráchnak is bizonyítani akarta, hogy a bálványszobrok élettelenek, és összetörte azokat. Saját maga keresésére indult a Legfelső Erőnek. Eleinte a természet erőiben, tűz, víz, nap, hold, stb. vélte látni azt. Végül rájött arra, hogy a természet minden jelensége az egyetlen, láthatatlan Isten alkotása, és annak uralma alatt áll.

Ő a monoteista hit „atyja”. Eredetileg Ávrámnak hívták, Isten változtatta meg a nevét, hozzátéve a „hé” betűt, mondván, hogy „népek atyjává teszek”. (u.o. 17/5.) A Talmud szerint Ábrahám a népek tanítója. Tanítványai mindazok, akik kitűnnek az ő tulajdonságaival, elsősorban jóakarattal és szerénységgel. (Ávot, 5. fejezet, 23. misna.)

A zsidó nép tőle származtatja magát. De Ábrahám „gyermekének” számítanak mindazok, akik elfogadják tanítását. A zsidó vallásba beterőket Ábrahám fiának nevezzük és a született zsidókkal egyenlő jogúak (nálunk nincs

fajelmélet!).

Hetiszakaszunk elbeszélése szerint Ábrahám felesége, Szará még nem szült utódot, mikor Isten szövetséget kötött férjével. Ábrahám korábban ágyasának tette meg szolgálóját, Hágárt és az fiú utódot szült neki. Jismaél néven. Így a később született Jicchák és Jismaél féléstvérek voltak. Az arabok hagyománya szerint Jismaél az ő ősapjuk. (Vagyis ezek szerint a zsidók és az arabok rokonok!) Ábrahámot Ibrahimnak nevezik, vagy a „Dicső” -nek. (Chevron arab neve Alchalil, a dicsőséges.)

A hetiszakasz a brit-milá (körülmetelés) parancsával végződik. A szertartást mind a mai napig Ábrahám szövetségébe való felvételnek nevezik. „Nyolcnapos korában metéltessék körül minden fiúgyermek minden nemzedékben... örök szövetség lesz ez köztem és köztek.” (Gen. 18/12-13.) Jismaél 13 éves korában metéltetett körül. Az araboknál ma is ez a kor a szertartás megtartására.

Hetiszakaszunk elbeszélése szerint nincs közelebbi rokonunk, mint az „izmaeliták” (arabok). A történelem tanúsága szerint nincs nagyobb csapás a testvérgyűlöletnél. És valóban, napjaink eseményei is érzékelték, hogy vannak Ábrahámnak utódai, akik nem méltó tanítványai a nagy ősatyának.

*Részlet Menáchem Meron:
Az élő Biblia című könyvéből*

Simon Dubnov: A zsidóság története (49.) (A részleteket válogatta Keller Tibor)

Martinez felszólította tehát a népet, hogy ennek megakadályozására irtsa ki „Krisztus ellenségeit” és ő alakítsa át a zsinagógákat keresztény templomokká. Ennek következtében 1391 nyarán, a felizgatott tömeg felgyújtotta a sevillai zsidók házait, és közel 4000 embert agyonvert. A többiek kényszerű megkeresztelkedés révén szabadultak a haláltól. Hasonló események játszódtak le Castilia fővárosában, valamint más városokban, mint Valenciában, Barcelonában stb. Francia és német földön, mint láttuk, azt történt, hogy az ottani zsidóság nagy része leölette magát a keresztelésekkel és csak egyesek keresztelkedtek meg ideiglenesen. Spanyolországban azonban a zsidók nagy része felvette a keresztiséget, abban a reményben, hogy később visszatérhet ősei hitére. Kevéssel a zsidóüldözések után a kényszerrel megkereszteltek (anuszim) megkísérelték a visszatérést a zsidó hitre, a klérus azonban éles megtorlással felelt. Vichente Ferrer prédikátor vezetésével vakbuzgó szerzetesek jártak házról-házra roppant feszülettel és erőszakkal üzték a renegátokat a kolostorokba. Számos zsidó család az erőszakosság láttára újból visszatért a keresztény egyházba, de ketten a zsidó renegátok közül Salamon Ha-lévi és Józua Lorki, egykori talmudisták, akik nem annyira életük megmentése végett,

mint inkább haszonlesésből tértek át, már előzőleg, most maguk is üldözőként léptek fel az üldözők táborában. Előbbiből katolikus pap lett, majd püspök Burgos városában, Pablo de Santa Maria néven, a másik Geronimo de Santa Fe nevet vette fel és misszionáriusi hivatalt vállalt zsidók megtérítésére. Az Anusim száma egyre nőtt, nyilvánosan a székesegyházakat látogatták és keresztény szokásokat tartottak, titokban azonban, otthonuk négy fala között, megőrizték a zsidó vallás szokásait: zsidó imákat, szombatot és más ünnepeket, étkezési törvényeket, stb. Sokáig oly' következetességgel folytatták ezt az álarcos, kettős életet, hogy hithű keresztényeknek tartotta őket a közvélemény és a keresztény társadalom megnyílt előttük. Sokan azonban elárulták magukat a klérus kémei előtt, és számos „újkeresztény”-ről kiderült, hogy kétszínű, veszélyes játékot űz két vallás határán. Ezeket becsmérő gúnyneven marannusoknak (átkozottak, hitványak, disznók) nevezték. Toledóban, Córdovában és egyébütt sok marannus házat megrohanták, és kegyetlen vérontásig fajult a dolog. Amikor ISABELLA, castiliai királynő, KATOLIKUS FERDINÁND, aragoniai király nejevé lett, akkor országaik 1479-ben egységes, nagy Spanyol Királysággá egyesültek. Mind a király, mind neje vakbuzgó kato-

likusok voltak és legfőbb vágyuk abban állott, hogy birodalmukból minden egyéb hitet, minden eretnekséget, tehát zsidókat, marannusokat, mohamedánokat, moriszkokat (arab ivadékok) és keresztény heretikusokat kiirtva, szinkatolikus Spanyolországot teremtsenek. 1481-ben, Sevillában, nyílt meg az inkvizíció első törvényszéke, és két év múlva ugyanitt főinkvizitori kinevezést nyert Izabella királyné udvari papja, a vakon fanatikus TORQUEMADA TAMÁS. Megkezdődött a marannusok bebörtönzése és máglyára hurcolása. Szigorú rendeletben kötötték a keresztény lakosság lelkére, hogy figyelje meg, kémlelje ki a marannusok életét, és a legcsekélyebb gyanús jelre adja őket az inkvizíció kezére. Lessen utána, nem gyakorolnak e otthonukban zsidó szokásokat, nem főznek-e jobb ételt, nem öltenek-e jobb ruhát szombaton és más zsidó ünnepeken, nem fordulnak-e arccal kelet felé (Jeruzsálem felé) ima közben és így tovább. A besúgások, a feljelentések napról napra szaporodtak, a börtönök megteltek marannusokkal, akiket a kicsikart vallomások alapján bűnösnek találtak, elevenen megégették, egy külön terén Sevilla városának. A kivégzés ünnepélyes szertartások keretében folyt le. A teljes ceremóniát AUTO DA FE-nek, vallásos aktusnak nevezték.

Folytatása következik

BABBAL KÉSZÜLT ÉTELEK

Balázs Ibi heti recept ajánlata

A bab kevés zsírt tartalmaz, kitűnő növényi eredetű fehérjeforrás, tele rostokkal és ásványi anyagokkal. Fehérje összetételük igen hasonló az állati eredetű komplett fehérjékéhez, így kiváló húspótló ételek készülhetnek belőlük. A szárazbab A- és B1-vitamin-, valamint szeléntartalma jelentős, de tartalmaz vasat, folsavat is. Érdemes legalább hetente egyszer fogyasztani. A bab jótékonyan hat a koleszterinszintre, kiemelkedően magas rosttartalmával jót tesz az emésztésnek. Szeléntartalmánál fogva erősíti az immunrendszert.

Hagymás rakott bab

Hozzávalók: 450 g nagy szemű fehér bab, 3 dl olaj, 1-1,5 kg vöröshagyma, só, bors, pirospaprika, 1 babérlevél, cseresznyepaprika ízlés szerint.

Elkészítése: Az átválogatott babot megmossuk, és hideg vízben feltesszük főni. Puhára főzzük (ne főzzük szét!). A vékonyan vágott hagymát forró olajon puhára pároljuk, enyhén megpirítjuk.

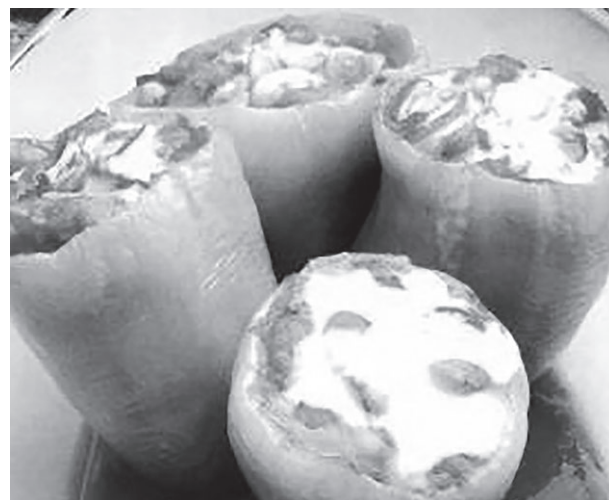
Megsózzuk, megborsozzuk, megszórjuk pirospaprikával, hozzáadjuk a babérlevelet és ízlés szerint a cseresznyepaprikát. Egy mély, zománcos vagy tűzálló edényt kikenünk olajjal.

Felváltva rétegezzük bele a babot és a párolt hagymát. Az utolsó sor bab legyen. A tetejére öntjük az olajat, amelyben a hagymát pároltuk és egy keveset a bab főzőlevéből. 175 °C-ra melegített sütőbe tesszük, s addig sütjük, amíg a víz el nem párolog. Sütés közben a babot ne keverjük! Hidegen is, melegen is tálalhatjuk.

Babbal töltött paprika

Hozzávalók: 4 ecetes paprika, 200g tarkabab, 1,5 dl olaj, 1 vöröshagyma, só, pirospaprika.

Elkészítése: A beáztatott babot sós vízben megfőzzük, 0,5 dl olajban megpároljuk a hagymát, meghintjük pirospaprikával, a babba keverjük, s megtöltjük vele az ecetes paprikákat. A maradék babbal néhány kanálnyi ecetes paprikalevet keve-

rünk. Olajozott, tűzálló tálba egy sor babot teszünk, erre fektetjük a paprikákat, és betakarjuk a babbal, 1 dl olajat elkeverünk pirospaprikával, ráöntjük a babra és 15-20 percig sütjük. Hidegen, melegen egyaránt fogyasztható.

Sült bab

Hozzávalók: 250g fehérbab, 5 fej vöröshagyma, 1 cseresznyepaprika, só, bors, babérlevél, olívaolaj a sütéshez.

Elkészítése: A babot előző este beáztatjuk. Másnap félig megfőzzük, leszűrjük, a levét félretesszük. A vöröshagymákat megtisztítjuk, karikákra vágjuk, olajban üvegesre pároljuk. Hozzáadjuk a felaprított cseresznyepaprikát, a babérlevelet, megsózzuk, és még néhány percig tovább pároljuk. Aztán levesszük a tűzről. Egy tűzálló edényt kiolajozunk, beleteszünk egy réteg hagymát, arra egy réteg babot, ismét egy réteg hagymát, legfelülre bab jöjjön.

Olajat öntünk rá, és annyi bab főzőlevet, amennyi ellepi. Sütőbe tesszük, és kis lángon addig sütjük, amíg a levét el nem fővi.

Tormamártás babbal

Hozzávalók: 250 g bab, 1 dl étolaj, 1 dl borecet, 1 torma, só, bors.

Elkészítése: A babot megfőzzük. Amikor megpuhult, leszűrjük és átpasszírozzuk. Hozzáadjuk az olajat, ecetet, sót és borsot, és összekeverjük. A tormát lekaparjuk, megmossuk, és vékonyra lereszelve elkeverjük a babbal. Szükség szerint öntünk hozzá a bab főzőlevéből.

Fedezd fel a héber nyelvet!

Adjunk rá

Minden nyelv egyik leggyakoribb igéje az „ad” értelmű. A héber nyelvben sincs ez másképpen. Ősi és mindennapi volta miatt rövid és rendhagyó.

Gyöke a TÁV – NUN (ת-נ), vagyis kétbetűs, amelyeket az elébe tett NUN vagy a MEM bővíthet további fogalmakká.

A leggyakoribb formája a felszólító mód. Ha a gyerek új laptpra vagy a legmenőbb mobiltelefonra kér pénzt, így szól az apjához: ten li (תן לי), vagyis adj nekem. Ha pedig a papa válasza nemleges, a mamához fordul, természetesen nőnemben: tni li (תני לי).

Az izraeli állatvédő liga neve „Tnu löchajot lichjot” (תנו לחיות לחיות), magyarul „Hagyjátok az állatokat élni”. A „tnu” a felszólító mód többes száma második személyben, szó szerint „adjatok”, vagyis ez az ige „engedni”, „hagyni”

jelentéssel is bír.

Az „adni” főnévi igenév látét (לָתַת). Hímnemben jelenideje notén (נוֹתֵן), nőnemben notenet (נוֹתֶנֶת). Múlt idejű alakja a nátán (נָתַן), nőnemben nátná (נָתְנָה). A Nátán férfinév is.

A közlekedésből vett szókép a nátán or jarok (נָתַן אור ירוק), vagyis zöld fényt adott, tehát beleegyezett. A nátán jád (נָתַן יָד) szó szerint kezdet adott, ez héberül azt jelenti, hogy segédkezet adott.

A tengerparti Natanja (נְתַנְיָה) várost alapításakor, 1929-ben egy Nathan Strauss nevű New-York-i üzletemberről nevezték el, bőkezű támogatás reményében. A csekk soha sem érkezett meg, de sebaj, enélkül is csodaszép, 200 ezres várossá lett. Harmadik miniszterelnöki terminusát töltő miniszterelnökünk, Binjamin Netanjáhu családneve jelentése:

„Isten adta”: édesapja, a néhai Bencion Netanjáhu professzor változtatta erre a lengyel Mileikowsky nevet.

A nitán (נִיתָן) azt jelenti, hogy adott, vagy lehetséges. A mátáná (מִתְּנָה) – ajándék. A mátán (מִתָּן) szó adomány értelemmel bír, de a Mátán férfinév is. A Tóraadás héberül Mátán Tórá (מִתָּן תּוֹרָה), míg az általa sugallt mátán böszéter (מִתָּן בִּסְטֵר) a névtelen adományozás.

A nátin (נָתִין) valamely állam polgára; a nőtinut (נְתִינוּת) állampolgárság, de erre gyakrabban használatos az ezrachut (אֶזְרָחוּת) kifejezés.

A nátun (נָתוּן) az adat szó megfelelője.

Halmos László

Héber nyelvtanítás:

052-3260834

izraelihirlevel@gmail.com

MŰSORAJÁNLÓ

Október 30. csütörtök	Október 31. péntek			
TV1	TV1	14:00 Kék-fehér hangok	17:34 Első kiadás	TV2
15:30 I, Carly	15:00 Kérdezd a rabbit	14:45 American Idol	18:00 Hírek	06:00 Séfjáték
15:55 Tel-Aviv fiataljai	15:30 Kezdetben	16:15 Glóbusz	18:05 Sportösszefoglaló	06:20 A reggel világa
16:00 Kihívások	16:52 Pénteken ötkor	17:00 Hírek	18:30 Jönnek a zsidók	09:00 A nap hívása
16:25 Híradó	18:00 Így történt	17:30 Közlekedés teszt	19:00 Rádás	11:00 Erről beszélünk
16:54 Élővilág	18:25 Szombatfogadás	18:00 Helyi zene	19:58 Mabat	12:30 Kneszet
17:34 Első kiadás	18:55 Ízek	18:40 A séf segítségével	20:40 Kosárlabda	13:00 Tengeralattjáró
18:00 Hírek	19:25 Elfeledett hangok	19:25 Megható lelkek	22:45 CSI Miami	13:30 Biztos recept
18:05 Sport összefoglaló	19:58 Napló	19:58 A hét hírei	23:45 Hírek	14:00 A sorok között
18:30 Heti hírösszefoglaló	21:30 A zsidók országában	21:00 Világlátó	TV2	14:30 Hangoskodók
19:00 Rádás	22:30 Kié ez a sor?	22:00 Hol vagy, Ráhel ősanyánk?	06:00 Séfjáték	15:00 A nap hívása
19:58 Mábát	22:55 Izrael élővilága	TV2	06:20 A reggel világa	16:45 Első kiadás
21:00 Hangok a múltból	TV2	06:00 Rendet teszünk	09:00 A nap hívása	17:30 Rendet teszünk
21:30 Átmenetek	06:00 Sztárok	07:00 Helyi fiatalok	11:00 Erről beszélünk	18:00 Hatórás vendégünk
22:00 A séf segítségével	06:30 Szivárványreggel	07:45 Ízek	12:30 Harmadik olvasat	18:50 Politikai talkshow
22:45 CSI - Las Vegas	10:00 Zárszámadás	08:10 Együtt főzünk	13:00 A politika világa	19:58 Hírek
23:30 Hírek	10:30 Kultúra	09:30 BOOM	13:30 Biztos recept	21:00 Diagnosztikai zavar
TV2	11:00 Izraeli hullámsáv	10:05 Létező legfinomabb	14:00 Sorok között	22:30 Ichilov
06:00 Sztárok	11:30 Álomvilág	11:00 Vákuum	14:30 Hangoskodók	DUNA TV
06:30 Szivárvány reggel	12:00 Ellenzék	11:30 Strudel	15:00 The Voice	06:25 Gazdakör
09:05 Mit szóltok hozzá?	12:30 Kérdőjel	12:00 Izrael felfedezése	16:45 Első kiadás	06:40 Híradó
10:00 Együtt tanulunk	13:00 A város íze	12:45 Legjobb otthon	17:30 Rendet teszünk	07:00 Kárpát expressz
10:50 Helyi fiatalok	13:30 Hírek arabul	13:00 A házatok többet ér	18:00 Hatórás vendégünk	07:35 Székely kapu
11:40 Együtt főzünk	14:00 Gyerekhíradó	13:45 Elégedett család	18:50 The Voice	08:00 Életkerék
12:45 Központi játszma	14:30 Ízek	14:30 Vacsoraklub	19:58 Hírek	08:35 Közbeszéd
13:15 Harmadik olvasat	15:15 Vacsoraklub	15:40 Segítség, nem tudok főzni	21:00 The Voice	09:00 Isten kezében
13:45 Gali babái	16:55 Majdnem szombat	17:30 Világrend	22:30 Felújítás	09:35 Térkép
14:00 A sorok között	17:30 Lelkitársak	18:00 Sajtóklub	DUNA TV	10:05 Magyar elsők
14:30 Huszonhárom perc	18:00 101-es szoba	19:10 Létező legfinomabb	06:25 Élő világegyház	10:25 Emily
15:00 Az étel útja	18:35 Kedves ország	19:58 Híradó	06:55 Isten kezében	11:15 Klubszoba
15:55 Az étel útja	19:05 Létező legfinomabb	21:00 Segítség, nem tudok főzni	07:25 Gazdakör	12:10 Az élet sava-borsa
16:45 Első kiadás	19:58 Péntek esti stúdió	22:45 Lássunk téged	07:50 Világ-Nézet	13:00 Híradó
17:30 Média	21:30 Téged nézünk	23:15 Házás, gyerekekkel	07:25 Székely kapu	13:25 Napirend előtt
18:00 Hatórás vendégünk	22:20 Ramzor	DUNA TV	08:20 Vatikáni híradó	17:30 Térkép
18:50 Sztárok	22:55 Házás, gyerekekkel	06:25 Élő népzene	08:45 Törzsasztal	18:05 Emily
19:58 Híradó	23:25 Ne kérdezd	06:55 Öt kontinens	09:40 Nyelvőrző	19:00 Híradó
21:00 Apát keresünk	23:50 Duvdevan és Kovacs	07:25 Gazdakör	10:05 Lyukasóra	19:25 Dunasport
22:00 Fordított	DUNA TV	07:50 Élő egyház	10:35 Adj már csendességet	19:35 Közbeszéd
23:15 Sztárok	06:40 Híradó	08:20 Isten kezében	10:55 Talpalatnyi zöld	20:05 Bűvölet
DUNA TV	07:00 Kárpát expressz	08:50 Akadálytalanul	11:20 Tálatum	20:35 Megtörtént bűnügyek
06:25 Gazdakör	07:35 Rondo	09:20 Novum	11:55 A halottak helye	21:40 Don Matteo
06:40 Híradó	08:35 Közbeszéd	09:50 Határtalanul magyar	13:00 Híradó	22:45 Volt az a pár nap...
07:00 Kárpát Expressz	09:35 Térkép	10:15 Hagyaték	13:10 Nótacsokor	23:40 Kultikon
07:35 Horváth Krónika	11:00 Don Matteo	10:45 Sírjaik hol...	14:55 Hazajáró	November 4. kedd
08:00 Ecranul Nostru	11:55 Sándor Mátyás	11:15 Székely kapu	15:25 Szerelmes földrajz	TV1
08:35 Közbeszéd	13:00 Híradó	11:45 Egy éj Velencében	15:55 Hogy volt?!	15:30 I, Carly
09:00 Hazajáró	13:25 Kívánságkosár	13:00 Híradó	16:55 James Bond - Gyémántok az örökkévalóságnak	16:00 LOVE
09:35 Térkép	15:25 Református istentisztelet	13:10 Világörökség	19:00 Híradó	16:25 Első kiadás
10:25 Emily	16:30 Labdarúgás	13:30 Quo vadis?	19:35 Öregberény	17:34 Élőadás
11:15 Don Matteo	18:30 Térkép	16:15 Önök kérték	20:10 Önök kérték	18:00 Hírek
12:10 Párizsi helyszínelők	19:00 Híradó	17:15 Fel a fejjel	21:05 A sziget	18:05 Sportösszefoglaló
13:00 Híradó	19:35 Közbeszéd	19:00 Híradó	22:00 Ments meg, Uram	18:30 Igaz történet
13:25 Kívánságkosár	20:05 Bűvölet	19:35 Öregberény	November 3. hétfő	19:00 Rádás
15:35 Építészeti	20:35 Rocca parancsnok	20:10 Hogy volt?!	TV1	19:58 Mábát
16:05 Kufstein 13	21:30 Don Matteo	21:05 Az élet sava-borsa	15:30 I Carly	21:00 Politika
16:35 Szép, szőke szerelmünk, a Tisza	22:40 Columbo	21:55 James Bond - Gyémántok az örökkévalóságnak	15:55 Tel-Aviv fiataljai	22:00 30 sékel óránként
17:30 Térkép	November 1. szombat	November 2. vasárnap	18:00 Hírek	23:30 Hírek
18:06 Emily	TV1	TV1	18:05 Sportösszefoglaló	TV2
19:00 Híradó	07:30 Gyermekműsorok	15:30 I, Carly	18:30 Jó család	06:00 Séfjáték
19:35 Közbeszéd	10:07 Vízi világ	16:25 LOVE	19:00 Rádás	06:20 A reggel világa
20:05 Bűvölet	11:00 Történet mesélők	TV1	19:58 Mábát	09:00 A nap hívása
20:35 Sándor Mátyás	12:00 Különleges ügyosztály	15:30 I, Carly	20:40 Labdarúgás	11:00 Erről beszélünk
21:35 Don Matteo		16:25 LOVE	23:30 Híradó	12:30 Gyógyítás
22:50 Megáll az idő				13:00 Kaja délben
00:25 Kultikon				13:30 Biztos recept

14:00 A sorok között
14:30 Hangoskodók
15:00 A nap hívása
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatórás vendégünk
18:50 Politikai talkshow
19:58 Hírek
21:00 The Voice
22:30 Zenészek

DUNA TV

06:40 Híradó
07:00 Kárpát Expressz
07:35 Roma magazin
08:00 Domovina
08:35 Közbeszéd
09:05 Magyar elsők
09:35 Térkép
10:00 Parlamenti közvetítés
17:00 Múzeumtúra - francia módra
17:30 Térkép
18:05 Emily
19:00 Híradó
19:35 Közbeszéd
20:05 Bűvölet
20:35 Rózsák harca
21:20 Don Matteo
22:25 Apacsok

November 5. szerda

TV1

15:00 Ichák Rabin ünnepség
16:00 Mélyen, a víz alatt
16:30 Első kiadás
17:00 Kneszet különleges ülés
18:00 Híradó
18:05 Sportösszefoglaló
18:30 Szírének
19:00 Ráadás
19:58 Mábát
21:00 Különleges iroda
22:00 Dalokkal emlékezünk
23:30 Hírek

TV2

06:00 Sztárok
06:30 Szivárvány reggel
09:05 Mit szóltok hozzá?
10:03 Együtt tanulunk
10:50 Helyi fiatalok
11:35 A házatok többet ér
12:25 Ízek
12:45 A politika világa

13:15 Tengeralattjáró
14:00 A sorok között
15:00 Az étel útja
15:55 Mit szóltok hozzá?
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatórás vendégünk
18:50 Sztárok
19:58 Híradó
21:00 Erez Tal
22:15 A parlament
22:55 Sztárok
23:25 Fej fej mellett

DUNA TV

07:00 Kárpát expressz
07:35 Srpski Ekran
08:00 Unser Bildschirm
08:35 Közbeszéd
09:00 Hagyaték

09:35 Térkép
10:05 Magyar elsők
10:30 Emily
11:20 Don Matteo
12:10 Rózsák harca
13:00 Híradó
13:25 Kívánságkosár
15:35 A Templomos lovagok kincsei
16:00 Táncvarázs
16:55 Kevés pénzzel Európában
17:30 Térkép
18:05 Emily
19:00 Híradó
19:35 Közbeszéd
20:05 Bűvölet
20:35 Párizsi helyszínelők
21:25 Don Matteo
22:40 Baby Jane

Sok szeretettel az Új Kelet olvasóinak.
Y. Tóth Gy.

Ifjabb Tóth György 1976 óta dolgozik a rádióban. Az „ifjabb” jelölést édesapja iránti tiszteletből viseli, aki a Magyar Televízióban dolgozott.

A hétfőt egy nagyon szórakoztató filmszériával kezdem: a Don Matteóval. Imádom az olasz filmeket, Olaszországot, nagyon szeretem a főszereplőt, Terence Hillt, és e sorozatot is. Minden rész hangulata egyedi, a nyomozó atya rendőröket megszegyenítő sikereit nagy szeretettel, emberséggel éri el. A képernyőt nézve odaképelem magam az umbriai kisváros, Gubbio főterére, zezugos utcáiba. (Duna 21.35).

A keddi kínálatból a Múzeumtúra - francia módra című francia ismeretterjesztő sorozatot ajánlom mindenkinek. Aki egyszer is járt Párizsban, az biztos megérti választásomat. Érezheti azt az egyedi hangulatot, ami e patinás vendéglátóhelyeket híressé teszi. Persze, azért a betérőt kellemetlen meglepetés is érheti, főleg a fizetésnél: a francia főváros kávéházainak árai

meglehetősen borsosak (Duna 17.00). Szerdán egy kicsit nosztalgizok, s a templomos lovagok kincsére hívnám fel a figyelmet. Gyermekkorom kedves sorozatát ma is szívesen megnézem: e moziban kevés erőszakkal, és sok szellemmel, humorral találkozhat a néző (Duna 15.35).

Heti csillagjósolás

Kos (03.21.-04.20.)

A Merkúr már előre indult, de szemben áll a Kos jegyében található Uránusszal, és ez nagymértékben lelassítja majd. Ennek sajnos az lesz a következménye, hogy mindenki többször annyit szenved, mint kellene.

Bika (04.21.-05.21.)

A Merkúrt előrehaladásában az Uránusz hátráltatja, ám ez a kis lassúság most kiváló lehetőséget ad önnek arra, hogy megvizsgálja a céljait. Átgondolhatja, hogy még mindig a helyes úton jár-e.

Ikrek (05.22.-06.21.)

Vannak dolgok, amelyek még a régmúlta nyúlnak vissza, s amelyeket még nem sikerült feldolgoznia. Most sor kerülhet erre, de fontos, hogy őszinte és nyitott legyen. Sok múlik most ezen, járjon a dolgok végére!

Rák (06.22.-07.22.)

A Mars a Bak jegyében lépett, a Nap, a Vénusz és a Szaturnusz viszont a Skorpió jegyében áll - ez erősíti és bátorítja önt. Előbb ki meri mondani, amit gondol, akár úgy is, hogy tudja, ezzel komoly kockázatot vállal.

Oroszlán (07.23.-08.22.)

A Mars a Bak jegyében lépett, és közelít a Plútóhoz. Mindez az ön napi munkáját érinti, arra serkentve önt, hogy hatékonyabb időszervezéssel, többet dolgozva javítson az anyagi lehetőségein.

Szűz (08.23.-09.22.)

A héten a legtöbb bolygó az ismerősök, rokonok területén áll: velük most többet kell foglalkoznia, főleg a saját testvére igényel nagyobb figyelmet.

Mérleg (09.23.-10. 22.)

Az ön uralkodó bolygója, a Vénusz együtt áll a Nappal a Skorpió jegyében. Feltételek nélkül szereti önt a párja, ennél szebb ajándékot talán nem is kaphatna. A legszebb napnak a vasárnap látszik.

Skorpió (10.23.-11. 21.)

A Nap, a Vénusz, és a Szaturnusz tartózkodik jelenleg a Skorpió jegyében. A két első két bolygó megédesíti az életét, hiszen a Skorpióknak most kezdődik az év legszebb része.

Nyilas (11.22.-12.20.)

Az Uránusz, a váratlan fejlemények bolygója az ön szerelmi házában áll. Hihetetlenül változatos lesz ez a hét, új találkozásokban lesz része, és szerelmi izgalmak hoznak feszültséget a mindennapokba.

Bak (12.21.-01.19.)

Bárhová is menjen, bármivel is foglalkozzon, megvan az a képessége, hogy a felkínálkozó helyzetekből a lehető legnagyobb hasznot tudja húzni. Lehetősége lesz arra, hogy részleteiben, vagy teljes egészében, eddig titokzatos és megfoghatatlan ügyeket is megoldhasson.

Vízöntő (01.20.-02.18.)

A Vénusz a Skorpió jegyében az ön hivatásházában áll, együtt a Nappal. Minden rendben halad, arra kell vigyáznia, hogy tartsa be az aranyszabályt: házi nyúlra nem lövünk! Romantikus érzéseit tartsa kordában.

Halak (02.19.-03.20.)

Ha az idősebb rokonaival vagy barátaival találkozik, hagyja őket beszélni, és hallgassa figyelemmel, mit mesélnek. Tanulságos történeteket, segítő és bátorító szavakat, jó tanácsokat kaphat tőlük.

A TELEVÍZIÓK MŰSOR SZERKESZTŐSÉGEI FENNTARTJÁK A JOGOT, HOGY ELŐZETES BEJELENTÉS NÉLKÜL VÁLTOZTASSANAK MŰSORRENDJÜKÖN!

A **Kol Jisráel** magyar adását élőben izraeli idő szerint 21 óra 45 perctől 22 óráig sugározzák a héber nyelvű „Reka” adón a legjobb minőségben. Meghallgatható a rádiókészülékek ultrarövidhullámú (FM) sávjában, az alábbi frekvenciákon:

Észak és Középső Galilea - FM 88.5, Észak-Izrael és Cfat környéke - FM 94.4, Haifa peremvidéke - FM 88.8, Haifa belvárosa - FM 93.7, Haifától délre - FM 101.3, Netanja és a Jordán völgye - FM 104.8, Tel-Aviv és körzete - FM 101.3, Jeruzsálem - FM 101.3, Beér Seva - FM 107.3.

Az adás interneten is követhető: a <http://www.intkolisrael.com> címen. A kábeltelevíziós hálózatokon is meghallgatható: HOT 312-es csatorna, YES 748-as csatorna.

SZOMBATI NAPTÁR

2014. október 31.
5775. hesván 7.

Gyertyagyújtás:

Jeruzsálem 16:15
Tel-Aviv 16:30
Haifa 16:20

A szombat kimenete:

2014. november 1.
5775. hesván 8.

Jeruzsálem 17:27
Tel-Aviv 17:29
Haifa 17:27

LECH LECHÁ

VALUTAÁRFOLYAMOK

USA dollár 3,7650 sekel
Euro 4,7809 sekel
Angol font 6,0659 sekel
Svájci frank 3,9632 sekel

ÚJ KELET FÜGGETLEN HETILAP

Főszerkesztő:

Erős-Hajdu Szilvia

Felelős kiadó:

Chaia Edri

Eheti számunk szerzői:

Avi ben Giora
Balázs Ibi
Halmos László
Halmos Sándor
dr. Kende György
Krasznai Éva
Nagy Tímea
Peer Gideon
Róna Éva
Sándor Judit
Schnapp Lea
Singer Arje
Tarr Miriam

Olvasószerkesztő:

Kiss Marianne

Tördelés:

Sly Design

A szerkesztőség címe:

49472 Petah Tikva
Ahad Haam 11.

Tel: 052/7265-631

Fax: 077/7282-750

e-mail: ujkelet@gmail.com

Hirdetés és előfizetés:

050/534-5041

Nyomda:

Hádfusz Hechadás Ltd.

A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

FÉNYBŐL ÉPÜL AZ IDEIGLENES BERLINI FAL

1989 november 9-én omlott le a berlini fal, mely 1961 és 1989 között osztotta ketté Berlint két megszállási övezetté. A berlini fal a valaha létezett határok közül az egyik legszigorúbban őrzött volt: a voltaképp két párhuzamos fallal körülvett határsávban tűzparancs volt érvényben, az NDK-ban az emigrálásnak még a kísérletét is szigorúan büntették. A hidegháború alatt a kettéosztott Berlin Európa megosztottságának egyik legfőbb szimbólumává vált, leomlása a hidegháború befejeződésének emblematikus dátuma lett.

Erre emlékezve egész évben folynak a berlini fal leomlásával kapcsolatos rendezvények és kiállítások, jelennek meg újságcikkek; ezek a fal építésével, a kettéosztott Berlinnel, a hidegháborúval és a novemberi eseményekkel foglalkoznak.

(más források szerint 245 ember halt meg a falnál). A fal utolsó áldozata Winfried Freudenberg volt, aki házi készítésű hőlégballonnal menekült át a falon, azonban Nyugat-Berlinben lezuhant, és 1989. március 8-án meghalt. Egyetlen esetről lehet tudni, amikor emberek nyugatról menekültek keletre: 1988 júliusában területcsere zajlott le Kelet- és Nyugat-Berlin között. A fal nyugati oldalán lévő, de az NDK-hoz tartozó ún. Lenné-háromszög addig gyakorlatilag területen kívüli státuszban volt, lakói hajléktalanok és a nyugati törvényekkel szembekerült szélsőbalos aktivisták voltak. A területcsere során a nyugati rendőrség azonnal megszállta a területet, amelynek lakói a berlini falon átmászva az NDK-ba menekültek, ahonnan az NDK népi rendőrsége pár órán belül visszatoloncolta őket Nyu-

A csúcspont természetesen a november 8-9-i hétvége, melynek leglátványosabb attrakciója alighanem egy fényinstalláció lesz. A Fényhatár névre hallgató installáció Berlin belső kerületein húzódik majd végig, követve a fal vonalát: több ezer világító fehér lufit helyeznek el egy kb. 15 kilométeres szakaszon, melyeket ún. lufballon-keresztcsülők este a Staatskapelléből engednek majd fel a levegőbe.

A betonelemekből álló egykori fal magassága 3 méter 60 centi volt. A Nyugat-Berlin körüli fal hossza 155 km, a Kelet- és Nyugat-Berlin közti fal hossza 43,1 km. A fal NDK-s neve Antifaschistischer Schutzwall, azaz Fasisztaellenes védőfal volt. A fal építésére egyebek mellett azért volt szükség, mert a második világháborút követő kettéosztottság után az NDK lakossága drámaian csökkenni kezdett, miután tömegek menekültek át Nyugat-Németországba.

A fal építésével nemcsak családokat, Berlin közlekedését, de még az elektromos hálózat összeköttetéseit is elvágták, ezért a nyugati szektorokban egy időre labilissá vált az áramszolgáltatás. 1989-ig többen megpróbáltak átszökni a falon Nyugat-Berlin felé, sokszor házilag eszközökkel. 1989-ig 268 szökési kísérlet közül 138 végződött halállal

gat-Berlinbe. Az NDK határőrségének 300 fős műszaki alakulata 1990 november 30-án végzett a belvárosi falszakasz bontásával. Csupán hat szakasz maradt meg, ezek emlékműként jelenleg is megtekinthetők a városban. Leglátványosabb az East Side Gallery, melyre ismert nemzetközi művészek festettek és graffitiztek a fal megnyitása után 1,3 km hosszú szakaszon.

A japán Asahi TV 1990-ben gyűjtést rendezett azért, hogy a berlini fal helyét cseresznyefákkal ültessék be. Az összegyűlt pénzből tízezer cseresznyefát ültettek Brandenburgban és Berlinben.

A fal felhúzásának egyedüli nyertesei a vadnyulak voltak. A fal mentén húzódo halálsávban békés, sőt, ellenség híján idilli sorsuk volt, bár amikor nagyon elszaporodtak, irtani kezdték őket, de még így is sokan megmenekültek.

Paul Greengrass The Tunnels címmel forgat filmet a berlini falról - értesült a Variety.com filmes portál. A The Tunnels a berlini fal lebontása, 1989 előtt játszódik, és egy valóban megtörtént nagy szökést mesél el, amikor nyugat-berliniek egy csoportja megpróbálta átcsempészni szeretteit Kelet-Berlinből. A kalandos vállalkozást szokatlan módon amerikai hírcsatornák finanszírozták. **travelo**

A BÉKÉRŐL KÉSŐBB

Egyiptomi kérésre november közepére halasztották a Cuk Ejtán hadművelet lezárását követő izraeli-palesztin békétárgyalások folytatását Kairóban. Egyiptom egy nappal azután döntött a mediáció késleltetéséről, hogy valószínűleg palesztin terroristák a Sináj-félszigeten felrobbantottak egy katonai bázist, és ezzel megölték 31 embert. Abdel-Fattáh esz-Szíszi, egyiptomi államfő biztonsági okokra hivatkozva szükségállapotot hirdetett az Észak-Sínai kormányzás egyes, Izraelhez és a Gázai övezethez közeli részein és lezárták a rafahi határátkelőt is.

A merényletekért eddig egyetlen szervezet sem vállalta a felelősséget. A feltételezések szerint azonban az Anszár Beit al-Makdisz (Jeruzsálem Védőmezői) nevű terrormilícia áll a támadás mögött.

Az egyiptomi államfő bejelentette, hogy a 13 kilométeres egyiptomi-gázai határ egyiptomi oldalon 500 méterre minden házat lerombolnak, a területet kiürítik, hogy létrehozzanak egy biztonsági zónát. Ezzel szeretnék elejét venni a további ember és fegyvercsempészetnek.

Hasonló védőzóna kialakítását a gázai oldalon aligha lehet kikényszeríteni, pedig igen üdvözítő lenne, az izraeli-gázai határon is. A tárgyalás halasztása azonban nekünk kapóra jött, többek között éppen a most 250 méteres biztonsági zóna tervezett csökkentése került volna napirendre.

Erős-Hajdu Szilvia

Ha bármely városban nem talál Új Keletet hívja a BÁR céget, ahol megmondják **HOL KAPHATÓ AZ ÚJSÁG**
Telefon: 03-607-0707